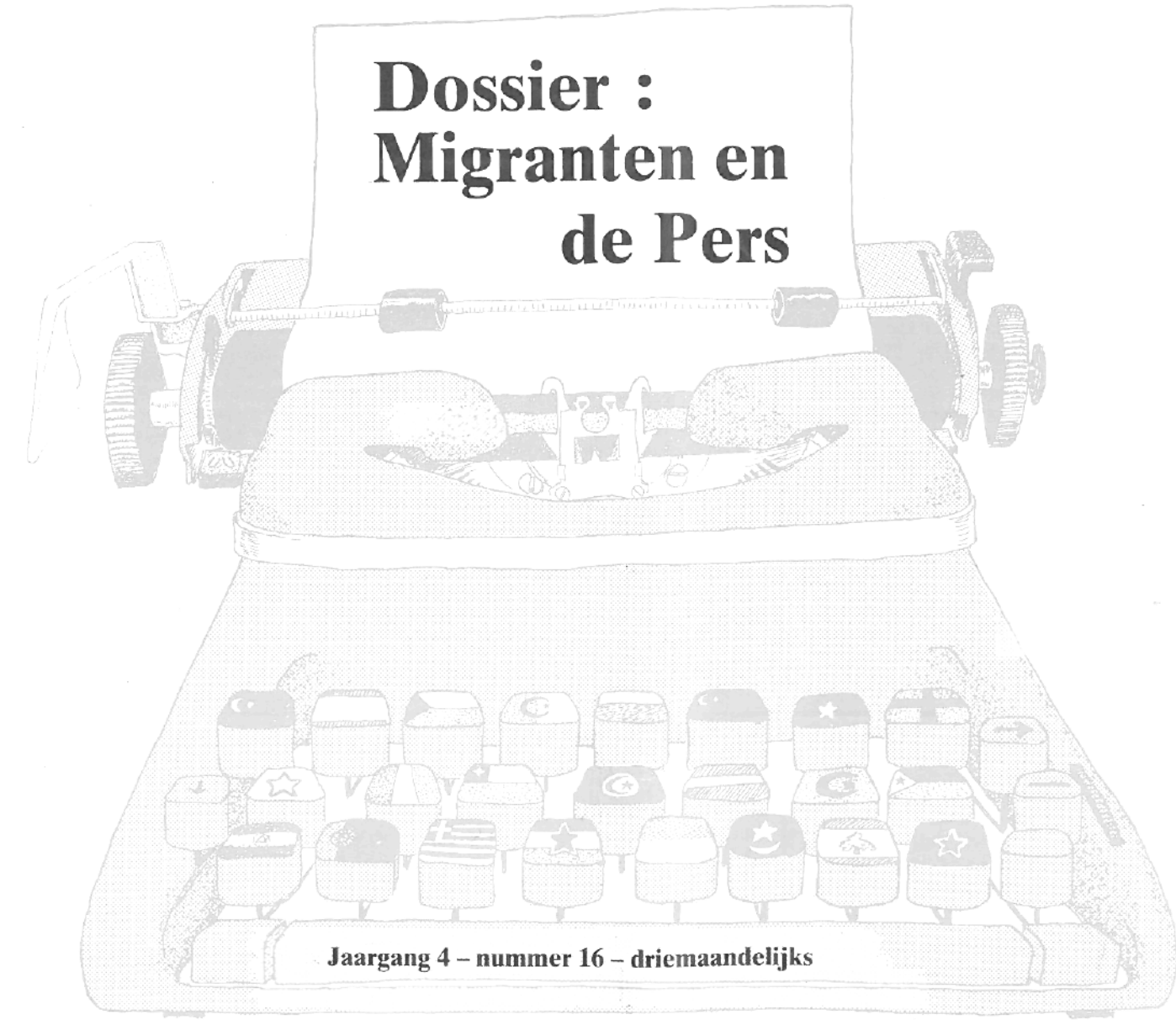

Bareel

Tijdschrift voor wie ten dienste staat van buitenlanders

Dossier : Migranten en de Pers

Jaargang 4 – nummer 16 – driemaandelijks

abonnement : 250 BF

losse verkoop : 65 BF

promotienummers : 30 BF

(ver. uitg. : Tin Wouters, Gallaitstr. 78,
1030 Brussel)

Jasse

Bareel

een uitgave van de v.z.w.
BAREEL

Redactie :

Miek Aerts, Gaëtan de Moffarts,
Mark Maes, Luk Michiels, Frank
Moulaert, Lieselot Pittery, Hugo
Swinnen en Tin Wouters.

Medewerkers :

Jan de Staelen, Lode Van Loock, Veerle
Hobin en Sarie Abdeslam.

Redaktiesekretariaat :

Christine Van der Heyden, Pol Kongs en
Peter Hanssens.

Druk :

EPO, Berchem

Tekeningen :

Ignace Van Nevel

Foto's :

Jan de Staelen

Redactie en administratie :

Gallaitstraat 78, 1030 Brussel
Het O.C.G.B. staat in voor de
administratie. Tel. 02/216.78.19.

Abonnementen :

Gratis abonnement voor wie met deze
problematiek te maken en weinig
financiële middelen heeft. Anderen
kunnen zich abonneren tegen 250 frank
per jaar, door overschrijving van dit
bedrag op rekeningnummer
001-0967311-06 van Bareel met de
vermelding "Abonnement Bareel".
In beide gevallen dient men de
invulstrook in dit nummer volledig in te
vullen en op te sturen naar
administratie BAREEL.

Overname :

Geheel of gedeeltelijk, van tekst en/of
illustraties is alleen toegestaan na
schriftelijke toestemming van de
redactie.

inhoud

Immigranten in de Westerse ziekenhuismolen p.3-6

Over de moeilijkheden die vreemdelingen ondervinden bij hospitalisatie in Westerse ziekenhuizen, en initiatieven die daaraan trachten te verhelpen.

Dossier : Migranten en de pers p. 7-14

Het verschil in taal, religie en kulturele achtergrond van de migranten heeft een verschillend leesgedrag tot gevolg. Bareel ging na welke publicaties verschijnen in de verschillende moederlanden, en welke publicaties hier door de migranten gelezen worden.

Zigeuners : Parkeren op de grens p. 15-17

Sinds december '80 zijn een aantal zigeuners door hun gedwongen heen en weer reizen tussen België en Nederland niet meer uit het nieuws geweest. Het isolement waarin deze mensen voortdurend gedreven worden, en de ingewikkeldheid van hetgeen sindsdien gebeurd is, brachten ons ertoe enige klaarheid te scheppen in deze 'mensenhandel' en de oorzaken ervan op te sporen.

Smullen p. 18

Bareel op restaurant. Om van te watertanden !

Juridische kroniek p. 19-20

Deze aflevering handelt over het illegale gedrag van sommige gemeenten uit de Brusselse agglomeratie, die een immigratiestop trachten door te drukken.

Statistiekje p. 21

Enig cijfermateriaal omtrent beroepszieken van vreemde nationaliteit.

En verder

Abonnementsstrook p. 22

Dokumentatie p. 22-23

Beknopt p. 24

De studenten Jos Geenen, Magda Van Den Brande en Freddy Quinart hebben tijdens hun opleiding een seminarie-werk gemaakt over de problematiek van gastarbeiders in het ziekenhuis. Dit artikel is een samenvatting van hun werk.

Immigranten in de Westerse ziekenhuismolen

Problemen en mogelijke oplossingen

Vreemde werknemers komen met hoge verwachtingen naar hun 'gast'land en hebben strenge geneeskundige controles ondergaan om een werkvergunning te verkrijgen. Men zou dus in theorie kunnen stellen dat de nieuwbakken gastarbeiders bij hun aankomst in België psychisch en fysisch volledig in orde zijn.

Dat mag dan in veel gevallen zo zijn, voor velen onder hen slaat de gezondheidsbalans na enige tijd gastverblijf over naar ongezond. De arbeidssituatie is daarbij een belangrijke oorzaak die zowel fysisch (bijvoorbeeld stofleng bij mijnwerkers) als psychisch (bijvoorbeeld overdreven stress bij bandwerk) veel vreemdelingen naar het gasthuis verwijst.

Moslims in het ziekenhuis

Grosso modo kunnen we aannemen dat een immigrant die in het ziekenhuis wordt opgenomen, dezelfde gevoelens doormaakt als een inheemse zieke. Een zieke is doorgaans iemand die lijdt, die angstig en onzeker is, die terecht komt in een vreemde omgeving, die misschien pijnlijke onderzoeken en behandelingen moet ondergaan, die zijn ziekte toestand vaak moeilijk kan verwerken.

Voor een immigrant zijn er een aantal bijkomende factoren die zijn verblijf in het ziekenhuis ernstig kunnen verzwaren. We bespreken hier zes van die factoren en beperken ons tot de problematiek van de moslims.

Taal

Het taalprobleem is wellicht de meest duidelijke handicap die de hulpverleners bij het benaderen van de buitenlandse patiënt ervaren. Een juiste diagnose en behandeling hangen gedeeltelijk af van de mondelinge communicatie tussen patiënt en hulpverlener.

Vooreerst stelt zich een probleem van taalniveau. Vrijwel alle hulpverleners in het ziekenhuis hebben een hoge opleiding genoten en hanteren een vakjargon dat zelfs de meeste Belgen niet begrijpen. Voor de vreemde patiënten is het aantal woorden dat zij niet begrijpen doorgaans nog veel groter. Bij de vrouwelijke vreemde patiënten is het probleem het grootst daar zij het minst geïntegreerd zijn in de Belgische samenleving. Kinderen spreken doorgaans vrij goed Nederlands of Frans.

Ten tweede beletten fierheid en eergevoel bij de geïmmigreerde patiënten te tonen dat zij iets niet begrepen hebben. Bevestiging betekent helemaal niet dat zij op de hoogte zijn of begrepen hebben waar het om gaat. Hier hoort de opmerking thuis als zouden Zuiderse immigranten overdrijven. Dit blijkt inderdaad gedeeltelijk eigen te zijn aan de Zuiderse mentaliteit, doch vloeit voornamelijk voort uit een gebrek aan communicatiemogelijkheden. Door de geringe kennis van de taal van het gastland, verhoogt de lichamelijke expressie. Het hele lichaam wordt ingeschakeld om de klacht aanschouwelijk te maken. Opvallend is dat de lichamelijke expressie zeer laag is wanneer immigranten uit het Zuiden in hun eigen taal ondervraagd worden.

Mannen- en vrouwenwereld

Zowel binnen als buiten het gezin bestaat er een sterke scheiding tussen de rol en de taken van de man en de vrouw. Hieruit kan men begrijpen dat mannelijke patiënten in het ziekenhuis soms moeilijk het gezag van vrouwelijke verpleegkundigen kunnen aanvaarden.

Tijdens de bevalling wordt vaak onbegrip getoond voor het schaamtegevoel bij uitheemse vrouwen. Dit schaamtegevoel komt het sterkst tot uiting wanneer een mannelijke verloskundige de bevalling leidt. Ook zal de echtgenoot meestal de bevalling niet bijwonen. De man functioneert als schakel tussen de buitenwereld en zijn echtgenote en voert voor haar het woord. Bij een raadpleging van een gynaecoloog ontstaat bij de man een intern conflict, aangezien hij specifieke vrouwenzaken, die voor hem taboe zijn,

moet verwoorden. Verder bestaat het gevaar dat het ziektesymptoom niet goed omschreven wordt.

Religie

Vaak ontstaan om religieuze redenen moeilijkheden bij het uitvoeren van bepaalde verzorgingen en onderzoeken. Om de diepere gronden hiervan te begrijpen is het noodzakelijk hier enkele facetten van het Islamgehoof aan te halen.

Het "ik"lichaam. De islam beveelt een zekere terughoudendheid tegenover het menselijk lichaam. Dit uit zich ondermeer in een verbod het lichaam af te beelden, dus ook zich te laten fotograferen. Bij ziekte is er dan ook een weigerachtige houding tegenover radiografisch onderzoek.

Reinheid. Het menselijk lichaam is van nature rein, maar wordt onrein door wat het lichaam verlaat : ontlasting, urine, sperma, bloed en menstruatie. Vandaar het gebeurlijk verzet tegen bloedname. In de vastenperiode kan de reinheid doorbroken worden door het inbrengen in het lichaam van een vreemde substantie, zoals door het plaatsen van een lavement of het rectaal opnemen van temperatuur.

Antropologie van de krachtterm

De Mohammedaanse samenleving is erg gevoelig voor vervloeking en verwensing. Zo is de krachtterm "Kiss Ummah" bedoeld om een persoon te treffen in de oorsprong van zijn bestaan, in het voortplantingsorgaan van zijn moeder. Om zich te beschermen kleden de vrouwen zich overvloedig en sluieren zich, zo zijn ze be-

hoed tegen het boze oog en de ramp van de steriliteit. In deze optiek dient gezien dat gastarbeiders zelden de bevalling van hun vrouw bijwonen en dat de aanwezigheid van mannelijke verpleegkundigen op een kraamafdeling niet gewenst is.

Voedseltaboes

Volgens de Koran is het eten van varkens-, ezels- en paardenvlees verboden. Het andere vlees moet afkomstig zijn van ritueel geslachte dieren. De angst niet te voldoen aan de voorschriften, kan bij de immigrant-patiënt aanleiding geven tot het weigeren van een bepaald dieet.

Tijdens de vasten (30 dagen) mag van zonsopgang tot zonsondergang niet gegeten worden. Zieken mogen niet vasten, maar moeten zodra ze hersteld zijn de gemiste vastendagen inhalen. Ook kunnen tijdens de vastenperiode moeilijkheden ontstaan bij het innemen van geneesmiddelen of het geven van een injectie. Bij maagpatiënten kan een onregelmatig voedingschema tijdens of juist na de vastenmaand oorzaak zijn voor nieuwe klachten.

Bezoek

Een veel gehoorde klacht in ziekenhuizen is dat immigranten zich niet houden aan bezoeken. De verklaring ligt in de betekenis die het ziekenbezoek voor hen heeft. Zo kan ziekenbezoek een mogelijkheid zijn tot verzoening. In tegenstelling met onze opvattingen, bepaalt de inhoud van het bezoek de duur en het einde ervan.

Mogelijke oplossingen

Uit het voorgaande blijkt zeer duidelijk dat het probleem van de afstemming van het Belgisch ziekenhuiswezen op de problemen van de moslim-immigranten veel meer is dan een louter vertaalprobleem (zie ook het kaderstuk "opvattingen over ziekte in de moslimwereld"). Naast het opheffen van de taalbarrières, is het even noodzakelijk een cultuurbagage mee te geven aan de betrokken zorgverleners.

Hierna bespreken we in het kort enkele deeloplossingen, waarbij het model van de consulent als mogelijke oplossing verkozen wordt.

Woordenlijsten

Lijsten met vreemde woorden, voorzien van de Nederlandse vertaling, met betrekking op courante vragen die gesteld worden bij opname, onderzoek en behandeling, werden vroeger gebruikt in enkele Antwerpse ziekenhuizen. Zij vormen weliswaar een eerste stap om aan het taalprobleem tegemoet te komen, doch gaan voorbij aan de diepere gronden, nodig voor het begrijpen van de zieke bui-

Opvattingen over ziekte in de moslimwereld

De gezondheidszorg in het thuisland van de islammigranten, waar zowel religieuze elementen als het traditionele volksgeloof de zorgverlening inspiëren, verschilt in grote mate van de klassieke geneeskunde in het gastland.

Ziekteperceptie van de immigrant

In de Marokkaanse samenleving kan men een klassificatie van drie grote ziekte-oorzaken onderscheiden:

Jnun. Het binnensluipen van een Jnun of boze geest in het lichaam is verantwoordelijk voor gezondheidsstoornissen met plotseling optredende ziekteverschijnselen, zoals epilepsie, verlammingen en waanzin. Ook epidemieën als cholera en mazelen worden aan de invloed van de boze geesten toegeschreven.

Het boze oog. Ziekte kan ook het gevolg zijn van het boze oog, een kwade blik van de mede-mens, waarbij vooral naijver het actieve element is. Hierdoor krijgt de ziekteverwekker een menselijke dimensie. Het boze oog is alleen werkzaam wanneer het slachtoffer zich binnen gezichtsveld bevindt. Ook voorwerpen die tot het lichaam behoren, ook de beeltenis of de naam kunnen het boze oog onrechtstreeks overbrengen. Daarom zal men voorzichtig omspringen met dingen die tot de eigen persoon behoren: uitgevallen haar, afgeknipte nagels laat men niet rondslingeren. Ook laat men zich niet zomaar fotograferen en radiograferen; door de foto kan het boze oog van op afstand ziek maken.

Het voedsel (= Taām) van het slachtoffer werd betoverd (= vergiftigd). Vaak is het vermoeden al voldoende om ziek te worden.

Naast bovennatuurlijke en sociale oorzaken van ziekte, wordt aan ziekten als verkoudheid en bronchitis een louter natuurlijke oorsprong toegeschreven.

De traditionele Gezondheidszorg

De traditionele gezondheidszorg in de thuislanden is op de eerste plaats gericht op een "goede preventie". Vooreerst zal men een goede levenswijze nastreven, elke handeling zal men verrichten in de naam van Allah, men zal zich vijfmaal reinigen voor het gebed (hygiëne). Ook het dragen van bepaalde symbolen en het uitvoeren van bepaalde rituelen kunnen ziekte voorkomen. Mocht iemand toch ziek worden, dan kan er een beroep gedaan worden op een uitgebreide traditionele gezondheidszorg. We denken hier aan huisremedies (kruidenrecepten), het aanroepen van bepaalde heiligen en het een beroep doen op genezers. Van deze laatste kent de Marokkaanse samenleving er een hele hiërarchie; de genezingsdomeinen van de verschillende genezers zijn goed afgebakend.

De ziekenhuisverzorging in het thuisland

Om iets te kunnen begrijpen van de wijze waarop de immigrant de Westerse gezondheidszorg benadert, is het ook interessant om te weten hoe de gezondheidszorg in het thuisland functioneert. Uit een studie over de gezondheidszorg in Turkije blijkt dat er een groot tekort is aan personeel, zowel artsen als verplegenden. Er is een groot tekort aan bedden (2,18 bedden per 1.000 inwoners in 1976 tegenover 9,36 voor België). Men lost dit op door patiënten in de gang te leggen of vervroegd naar huis te sturen; ook laat men drie patiënten twee bedden delen. Medische apparatuur is onvoldoende beschikbaar. Het ontbreken of niet meer functioneren van röntgenapparatuur en gebrekkige stroomvoorzieningen geven problemen bij het verrichten van operaties.

Het gebrek aan medische infrastructuur en het tekort aan personeel scheppen problemen bij de verzorging van de patiënt. In vele gevallen biedt het ziekenhuis niet meer dan een medische behandeling. Dit betekent dat familieleden van de patiënt moeten instaan voor de maaltijden, het wassen, het helpen bij de stoelgang, enz. Vandaar de situatie dat familieleden vaak de hele dag of zelfs de nacht in het ziekenhuis doorbrengen.

Houding tegenover Westerse Gezondheidszorg

In Marokko wordt de Westerse arts, zoals de traditionele genezer, gezien als een magiër; zijn handelingen worden beschouwd als riten, ook hij leest uit boeken, ook hij bezit het goede oog, men kan zich zonder angst voor hem ontkleden. Negatief is dat hij niet geneest in de naam van Allah.

Toch is de relatie dokter-patiënt niet altijd een vertrouwensrelatie. Men raadpleegt hem omdat er geen inlandse genezer voorhanden is of wanneer het voorschrift van deze genezer twijfelachtig of niet efficiënt genoeg is. Men eist dan ook van de Westerse arts, zoals van de inlandse genezer, een snelle genezing, binnen de 24 uur.

Wanneer de immigrant in contact komt met de Westerse samenleving ontstaat een acculturatie proces: de nieuwe samenleving wordt benaderd vanuit het eigen cultuurpatroon, bepaalde elementen worden verworpen, andere worden aanvaard via reïnterpretatie. De Westerse dokters worden gelijkgesteld met de inlandse Tbibs. Zij worden gerangschikt onder de vele deskundigen op gebied van gezondheidszorg. Soms doet men een beroep op hen, soms op traditionele genezers. Voor bepaalde ziekten is de Westerse arts niet bevoegd, zoals ziekten veroorzaakt door een Jnun.

tenlander. Dat het gebruik ervan niet aan de verwachtingen voldeed, bewijze het feit dat ze reeds na enkele maanden in de schuiven verdwenen zijn.

Onthaalbrochures

In de ziekenhuizen kan men onthaalbrochures in de vreemde taal opstellen teneinde de opvang vlotter te laten verlopen. Hierdoor krijgt de immigrant-patiënt de mogelijkheid om vóór zijn opname kennis te maken met de werking van het ziekenhuis en de verschillende diensten waar hij eventueel een beroep op kan doen.

Personeel

In ziekenhuizen met veel opnamen van gastarbeiders zou het goed zijn

om kinderen (tweede generatie) van gastarbeiders als medische hulp of verplegenden op te leiden.

Kinderen

Kinderen worden vaak ingeschakeld als tolk bij het inwinnen van informatie bij ziekte van de ouders. Dit heeft verschillende zware nadelen. Vooreerst werkt het vernederend voor de ouders wanneer zij bepaalde problemen met hun kinderen moeten bespreken, problemen rond geslachtsgemeenschap, menstruatie, e.a. Daarbij zal het kind niet alles vertalen wat dokter of andere hulpverleners vragen. De moslimcultuur laat namelijk niet toe bepaalde zaken aan zijn ouders te vragen; anderzijds zullen de ouders, om dezelfde reden, niet alles

aan hun kinderen antwoorden. Op die manier gebeurt een dubbele filtering en de zo verkregen informatie zal verre van volledig zijn.

Tolken - Tolkencentra

Men kan gebruik maken van tolken, zoals in enkele stedelijke ziekenhuizen van Straatsburg gebeurt. Hier doet men een beroep op buitenlandse vrijwilligers die op aanvraag van de dokter naar het ziekenhuis komen om als tolk op te treden. Als voornaamste kritiek hierbij geldt dat enkel de geneesheer bepaalt wanneer tussenkomst gewenst is, terwijl de patiënt, wanneer hij iets niet begrepen heeft, nog altijd aangewezen is op familie en kennissen met alle gevolgen van dien. In Nederland is men overgegaan tot het oprichten van tolkencentra. Deze tolken beperken zich tot het vertalen van wat arts en patiënt zeggen. Er zijn op het ogenblik een vijftal van deze centra werkzaam (Rotterdam, Amsterdam, Utrecht, Eindhoven, Arnhem). Wegens financiële moeilijkheden is er echter een sterke onderbezetting van gekwalificeerd personeel en moet men zich meestal beperken tot zuiver vertalen.

In België is er een tolkencentrum in Luik met drie vertalers en in Antwerpen start vanaf januari 1982 een tolkencentrum met twee vertalers. Deze centra werken voornamelijk in dienst van huisartsen, maar ziekenhuizen kunnen eveneens op hen beroep doen.

De ervaring leert dat deze centra niet steeds een goede oplossing vormen. Zoals ze tot op heden gebruikt wordt, komt deze methode enkel tegemoet aan het taalprobleem en het detecteren van organische klachten. Ze schenkt geen aandacht aan een degelijke begeleiding van de patiënt.

De Consulent

Het consulentchap is een creatie van de heer Van Mol (1). Na 5 jaar als vrijwilliger in het Erasmusziekenhuis te Borgerhout heeft hij vanaf 1977 de kans gekregen om zijn werk verder te zetten in 4 OCMW-ziekenhuizen van Antwerpen m.n. Stuivenberg, Middeheim, Good Engels en de polikliniek St. Elisabeth.

Zijn tactiek bestaat erin om "iedere" immigrant in het ziekenhuis te bezoeken. Bij 30% van zijn cliënteel merkt hij moeilijkheden, bij 35% wordt hij door verpleegkundigen en artsen ter hulp geroepen en bij de overige 35% zijn er volgens het medisch personeel "zogezegd geen problemen". Het doel van zijn ziekenbezoeken is het verdedigen van de rechten van de patiënt-immigrant.

Een consulent dient de volgende vier functies te vervullen :

Vertalen. Daartoe dient de consulent de taal van de migrant grondig te beheersen. Vaak zal hiervoor de kennis van meerdere dialecten noodzakelijk zijn. Hij dient tevens in staat te zijn de verschillen in taalniveau tussen hulpverlener en buitenlandse patiënt aan te passen.

Tevens moet hij creatief kunnen vertalen. Zo zal hij de patiënt inzicht moeten verschaffen in behandelingen die de patiënt normaal vanuit zijn cultuur zal weigeren.

Neem nu het voorbeeld van de buitenlandse patiënt die een bloedname weigert, omdat hij denkt hiervan nadelige gevolgen te ondervinden. Hiervoor kan de consulent twee methoden toepassen. Hij kan elementen uit de cultuur van de immigrant aanhalen, waaruit blijkt dat de gevolgde redenering fout is : aderlatingen die men door de barbier op de markt laat uitvoeren, worden in zijn cultuur als heilzaam beschouwd.

Anderzijds kan hij de vergelijkende redenering, een element uit het Muzelmaans recht gebruiken om aanschouwelijk te maken dat bloedname geen nadelige gevolgen draagt, daar het verlies aan bloed opnieuw zal worden aangevuld.

Zoals de patiënt de letterlijke vertaling van de arts niet zal verstaan, zal ook de arts niets begrijpen van de vertaling van wat de patiënt zegt, dit omdat vele termen cultureel geladen zijn. De arts mist het referentiekader van deze terminologie. De consulent, die sociaal-cultureel en antropologisch onderlegd moet zijn, heeft de mogelijkheid deze culturele aspecten te ondervangen en moet de arts duidelijk maken welke de betekenis is van deze elementen in het ziek-zijn van de immigrant.

Begeleiding. De consulent moet op regelmatige tijdstippen, meermaals per week, de patiënt ontmoeten, ook al lijkt de klacht duidelijk en meent men de patiënt goed te begrijpen. Hierdoor zal een *vertrouwensrelatie* ontstaan en kunnen uiteindelijk zaken aan het licht komen die inzicht geven in de dieperliggende oorzaken van het ziek-zijn. Het is hierbij belangrijk dat de consulent ingelicht wordt over het ziekteverloop van de immigrant.

Verklaring van de ziekte. Deze taak van de consulent wordt des te belangrijker indien bij de patiënt geen duidelijke somatische defecten vastgesteld worden. De hulpverlening is hoogst noodzakelijk bij patiënten met psychische klachten, omdat deze meestal symbolisch worden weergegeven en bijgevolg niet kunnen begrepen worden door de artsen. De verklaring en het inzicht in de ziekte dient overeen te stemmen met de socio-culturele achtergrond van de zieke immigrant.

Bemiddeling. De consulent dient ervoor te zorgen dat zich geen kortsluitingen voordoen in de menselijke verhoudingen rond de zieke buitenlander. Hij moet als bemiddelaar optreden in conflictsituaties tussen hulpverleners, gastpatiënt, patiënten onderling en de familie van de gastpatiënt. Zijn taak omvat dus niet enkel opvang van buitenlanders, maar tevens opvang van hulpverleners en andere patiënten die met buitenlanders te maken hebben.

In Nederland is men sterk geïnteresseerd in het consulentchap. Het probleem is echter dat mensen die een dergelijk consulentchap kunnen uitvoeren zeldzaam en duur zijn. Toch kan men stellen dat door de hulp van de consulent de klacht van de patiënt-immigrant vlugger gedefinieerd wordt en overbodige labotesten of röntgenfoto's niet dienen te gebeuren. Een consulent voor meerdere ziekenhuizen biedt het voordeel dat hij patiënten die meerdere ziekenhuizen raadplegen beter kan begeleiden gezien zijn voorkennis van de ziekte. Het consulentchap wordt het best gefinancierd binnen het kader van de ziekteverzekering. Aldus kunnen zowel privé-ziekenhuizen als openbare ziekenhuizen beroep doen op deze nieuwe vorm van patiëntenbegeleiding.

Besluit

De hier voorgestelde oplossingen zijn zeer probleemgerichte oplossingen, gericht op de overbrugging van de communicatiekloof tussen moslimimmigranten en Belgische zorgenverstrekkers. Het nadeel van probleemgerichte oplossingen is dat ze de probleemkaders waarin zeer bepaalde problemen zich stellen, over het hoofd zien. Ter herinnering willen we hier twee van deze kaders opnieuw voor de dag halen.

Eerste kader : de oorzaken van het ziek-zijn bij de immigranten. Wat de laaggeschoolde werknemers betreft, komen we hier terecht bij het soort arbeid dat deze mensen verrichten. Humanisering van de handenarbeid, uitbanning van ongezond en gevaarlijk werk zijn remedies aan de bron van het ziek worden. Veel immigranten zouden nooit of zelden in het 'gast'-huis belanden, als deze remedies tot het arbeidsmarktbeleid van de overheid zouden behoren.

Tweede kader : de niet-structurele geneeskunde stoot zelden door tot de ware oorzaken van een kwaal. Wanneer bij immigranten geopteerd wordt voor het betrekken van hun culturele achtergrond bij een beter begrip van hun ziekte, moet meteen ook gepleit worden voor een meer structurele aanpak in de begeleiding en de verzorging van zieken in het algemeen. Duidelijk gesteld : maagpijn kan bestreden worden met een poedertje of een tranquilizer, zonder dat de behandelende arts ooit begrepen heeft dat ze van diepe psychische oorsprong is of dat ze slechts een uitstraling is van een niervkwaal. De psychische grondslag of de niervkwaal kunnen doorgaans enkel achterhaald worden via een structurele (een op het geheel gerichte) benadering van de patiënt, en dit zowel wat zijn ziel als wat zijn lichaam betreft. Zo'n structurele benadering is alleen mogelijk wanneer van een *ziekte-behandelend* verzorgingsmodel overgestapt wordt naar een *ziekte-begeleidend* verzorgingsmodel. Of, om het in de terminologie van dit artikel te stellen : alle therapeuten ('hoofd'-artsen inclusief) zouden veel meer het consulentenmodel tot het hunne moeten kunnen maken.

Hilde Spinnewijn

(1) De Heer Van Mol studeerde sociologie, oosterse filologie, antropologie en spreekt vloeiend arabisch. Hij is te bereiken op dinsdag tussen 14-17 u in het centrum Buitenlandse Werknemers, Van Daelstraat 32, 2200 Borgerhout - tel. (031)35.34.06.

***** Dossier *****

***** Migranten en de Pers *****

Eerder verscheen in Bareel een dossier over migranten en de media, onder de hoofding 'Vreemdelingen en de BRT' (Bareel nr 9-10).

In dit dossier nemen we de *geschreven* pers onder de loupe. We hebben ons daarbij twee vragen gesteld : *wat wordt geschreven voor wie, en wie leest wat.*

In een eerste deel geven we systematisch, per land (Turkije, Italië, Algerije, Marokko, Tunesië, Spanje, Portugal en Griekenland) een overzicht van de publikaties die er verschijnen. Een groot deel van de kranten en tijdschriften uit deze landen wordt door vreemdelingen hier gekocht en gelezen. We gingen ook na, per land of nationaliteit, welke de specifieke kranten en tijdschriften zijn die enkel in ons land voor de migranten gepubliceerd worden.

Het antwoord op de tweede vraag : *wie leest wat*, is minder eenvoudig en kon zeker niet systematisch per nationaliteit worden gevonden. Er is namelijk nog geen onderzoek uitgevoerd naar het leesgedrag onder de migranten. We moesten ons dan ook behelpen met sekundaire gegevens. Zo deden we bijvoorbeeld navraag bij krantenverkopers, en voerden een sporadisch en fragmentair onderzoek uit bij jongeren van de tweede generatie.

Samenstelling : Christine Van der Heyden
Eindredactie en lay-out : Peter Hanssens

Wat wordt geschreven, voor wie ?

Turkije

Veel van wat de Turken in ons land en andere Europese landen lezen is een produkt van Turkije zelf. De vele kranten die hier in krantewinkels te koop zijn, zijn de Europese edities van Turkse kranten. Die worden in Duitsland gedrukt.

Turkije staat mee aan de kop van die landen in de wereld die het grootste aantal titels (dagbladen en tijdschriften) op hun naam hebben. (1) In 1976 telde dit land 2.300 titels waaronder vele lokale en provinciale blaadjes die zelden meer dan 4 blz omvatten, waarin veel publiciteit voorkwam, waarin gebruik werd gemaakt van slechte druktechnieken, enz.. Veel titels dus, maar het aantal verkochte bladen per 1.000 inwoners was en is nog steeds veel lager: 45 per 1.000 inwoners.

Wanneer we in scheervlucht de geschiedenis van de Turkse pers overlopen valt onmiddellijk op dat de evoluties en revoluties die de Turkse pers onderging, heel nauw verbonden waren met de politieke ontwikkelingen in dat land. Zo heeft de gecentraliseerde en despotische structuur van het Ottomaanse Rijk aan de Turkse pers een heel eigen karakter meegegeven, erg verschillend van de opiniekrant naar westers model. Die verbondenheid met het regime is tot op vandaag onveranderd gebleven. Parallel met de ideologische oriëntatie van de Turkse pers na de Tweede Wereldoorlog, genoten de kranten van kranteëigenaars die trouw de officiële

lijn van het regime volgden, een ruime belangstelling. Een voorbeeld hiervan is de tot op vandaag grootste Turkse krant **HURRIYET**. Dankzij haar eerder sensationeel karakter heeft deze krant haar oplage zien stijgen van 20 à 30.000 exemplaren bij het eind van WOII tot 500.000 in 1960. Van overheidswege konden pro-gouvernementele kranten steeds rekenen op loyale financiële steun van staatsbanken en van subsidies. Dit heeft ertoe geleid dat vandaag 70% van de in Turkije circulerende dagbladen in handen zijn van slechts vier families. De vier belangrijkste kranten (qua oplage - zie hieronder) konden het zich steeds veroorloven papier en technische apparatuur te importeren. Progressieve uitgeverijen daarentegen zagen zich verplicht materiaal aan te schaffen op de duurdere zwarte markt. Daarenboven hadden zij af te rekenen met een zekere anti-demokratische druk die op hen werd uitgeoefend. Concurreren met de grote kranteëigenaars was dus onmogelijk. De enige progressieve krant die op dit ogenblik als representatief wordt beschouwd voor links is **CUMHURRIYET**. Haar oplage overschrijdt de 100.000 niet. Ter vergelijking:

HURRIYET	597.901	700.000
GUNAYDIN	562.766	650.000
TERCUMAN	523.870	550.000
MILLIYET	260.574	450.000
	(3)	(2)

Ondanks de voor haar gunstige omstandigheden, is de rechtse pers er na

zekere tijd niet langer in geslaagd haar oplage verder te verhogen. Op dat ogenblik ging men op zoek naar nieuwe markten. Een van de voor de hand liggende uitwegen was de steeds groter wordende groep geïmmigreerde Turkse arbeiders in het westen.

Ondanks het feit dat ook onder deze mensen het analfabetisme niet gering was (en is, zeker onder de vrouwen), maakte de geschreven pers hier een goede kans: Turkse immigranten leven immers in landen met een zeer verschillend taal-, religieus en cultuurpatroon. Bovendien wonen zij ver weg van hun moederland, zodat de behoefte aan communicatie in de eigen taal erg levend blijft.

Voor de Turkse pers heeft zich hier inderdaad een nieuwe 'markt' geopenbaard. De oplage van de Europese editie van **HURRIYET** bijvoorbeeld bedraagt 80.000 exemplaren, bedoeld voor zo'n anderhalf miljoen Turkse immigranten (uit de vergelijking met de leesdichtheid in Turkije zelf blijkt proportioneel dat immigranten méér lezen of méér kranten kopen dan hun achtergebleven landgenoten). Het aantal bladzijden van de Europese edities ligt ook hoger dan dat in Turkije omdat er meer publiciteit in staat.

Een gedeelte van die publiciteit komt van de uitgeverij zelf: met de enorme hoeveelheid vreemde deviezen die de verkoop van de Europese edities opbracht, kon geïnvesteerd worden in andere economisch rendabele bedrijven. Voor de produkten hiervan kon dan weer publiciteit gemaakt worden in de eigen kranten.

De gevolgde politieke lijn van de

Europese edities is dezelfde als die in het moederland. Dit houdt op de eerste plaats een sterk nationalisme in. De verslaggeving over de Cyprusoorlog van 1974 toont dat duidelijk aan. Toen voerden de 'Europese' Turkse kranten een ware nationalistische campagne tegen hun Griekse kameraden. Een ander feit is, dat de - reeds te rechtse - koers van sommige kranten naar extreem-rechts neigt, wanneer sympathieën met de grijze wolven tot uiting komen.

vakbondspublikaties voor Turken in ons land

EMEK: een maandelijks uitgave van de Turkse afdeling van het ACV. Wordt sinds '76 regelmatig en gratis verspreid onder de leden van de vakbond.

TUKIYELI ISCI GAZTESI: was het maandelijks blad van het ABVV voor haar Turkse leden in België. Het verscheen voor het eerst in '76, maar de publikatie ervan werd na 7 nummers stopgezet.

andere

Het is pas sinds 1965, toen de systematische emigratie vanuit Turkije een realiteit werd, dat de publikaties van groepen Turkse arbeiders vaste vorm kreeg. Sindsdien ondernamen verschillende Turkse verenigingen pogingen om eigen krantjes uit te geven. Deze vertonen allen enkele bijzondere karaktertrekken:

- door gebrek aan financiële middelen of door een gebrek aan belangstelling slaagden zij er niet in regelmatig te verschijnen. Velen moesten reeds na enkele pogingen hun publikatie stopzetten.
- de druk is meestal eenvoudig machineschrift en de vermenigvuldiging ervan gebeurt door off-set.
- het voornaamste thema is politiek, en de politieke strekkingen zijn zeer uiteenlopend. De reden hiervoor is het ontbreken van politionele druk, die in Turkije zelf de persvrijheid wel degelijk beknoot.
- de verkoops- en distributiemogelijkheden zijn zeer beperkt. Het zijn

de militanten die deze taak vervullen.

Gezien de (in het eerste punt aangehaalde) onregelmatige periodiciteit van het grootste deel van deze krantjes en tijdschriften lijkt het ons onbegonnen werk al deze titels op een rijtje te zetten.

Eén springt echter wel in het oog door zijn regelmatige verschijning, en door zijn degelijke en 'alternatieve' informatie, namelijk het bulletin **INFO-TURK** dat sinds '76 maandelijks verschijnt en verspreid wordt door 'Collectif Turk d' Edition et Diffusion'. Het wordt gepubliceerd in vijf talen: Turks, Duits, Frans, Nederlands en Engels.

Italië

Van alle Europese landen is Italië zonder twijfel het land waar de staat steeds het nauwst betrokken is geweest bij het bestaande perssysteem. Men kan dus gerust spreken van een sterk gepolitiseerde, maar ook gekonfessionaliseerde pers. Heel wat tijdschriften zijn rechtstreeks in handen van politieke of religieuze instellingen. Een bekend voorbeeld hiervan is de rooms-katholieke **L'OSERVATORE ROMANO**.

De greep van de overheid op de pers uit zich op verschillende manieren. Zo controleert zij de papierdistributie, bepaalt zij mee de verkoopprijs van een krant, heeft zij controle op de distributie door het verlenen van licenties aan kranteverkoopers, en verleent zij allerlei extra-financiële voordelen en privileges aan de beroepsjournalist, die overigens in Italië een hoge status geniet.

Van de impact van de groeiende sociale, politieke en economische crisis

die Italië sinds lang teistert, bleef ook de pers niet gespaard. Uit vrees voor de persvrijheid, rees in het begin van de jaren '70 hevig protest tegen de toenemende concentratietrend, onder andere naar aanleiding van het opkopen van Rome's onafhankelijke blad **MESSAGERO**, door de eigenaar van een olieraffinaderij. Eerder al was men in perskringen fel verontwaardigd toen **FIAT**, die al **LA STAMPA** bezat, de **CORRIERE**

DELLE SERA opkocht. Beide laatstgenoemde kranten noteren de hoogste oplagecijfers. (4)

Een ander belangrijk aspect van de Italiaanse pers is het regionale: ongeveer 60% wordt gepubliceerd in het noordelijke, meest geïndustrialiseerde gedeelte van het land, ongeveer 25% in het centrum en de resterende 15% in het arme zuiden en Sicilië. (5)

Tenslotte is er het feit dat ondanks de grote gezamenlijke oplage de werkelijke verkoop van Italiaanse kranten

relatief laag is. In 1976 bijvoorbeeld bedroeg de gemiddelde dagelijkse aanvoer 6,39 miljoen exemplaren. Daarvan werden slechts 4,6 miljoen verkocht. Daartegenover staat dat publikaties bestemd voor Italiaanse migranten wel veel gelezen worden. Deze kranten vervullen ook hier weer een soort identifikatiefunctie en houden de band met het moederland levend. (6)

Vanuit Italië worden enkele bladen uitgegeven, uitsluitend bestemd voor Italiaanse migranten. Zij kennen een mondiale verspreiding.

Hieronder geven we de twee belangrijkste: **EMIGRAZIONE-FILEF**: **FILEF** staat voor 'Federazione Italiana Lavoratori Emigrati e Famiglie' en groepeerd socialisten en communisten. Men vindt er vooral artikels over politieke, economische en kulturele aspecten van de emigratie in terug.

EMIGRAZIONE: een publikatie van **ACLI**, de Katholieke vereniging

van Italiaanse arbeiders. Dit tijdschrift behandelt vooral de rol van *ACLI* in de migrantenproblematiek.

vakbondspublikaties voor Italianen in ons land

LOTTA: was de driemaandelijkse *ABVV*-publikatie die gratis werd verspreid onder de leden van de vakbond en aanverwante zoals de mutualiteit. Dit tijdschrift bestaat nu niet meer.

SOLE D'ITALIA: blinkt uit als meest verspreide en door Italianen meest gelezen vakbondskrant. Dit maandblad verschijnt sinds '45 en telt op dit ogenblik een oplage van ongeveer 40.000 ex. Wordt door het *ACV* gratis aan haar Italiaanse leden toegestuurd. De uitgever *vzw Sole D'Italia* is voornamelijk samengesteld uit vertegenwoordigers van *ACLI* en *ACV/CSC*. Brengt nieuws over diverse onderwerpen, maar dan wel uit konservatief-katholieke hoek.

De twee onderstaande tijdschriften zijn wel geen vakbondspladen in de strikte zin van het woord, maar we houden eraan ze toch aan deze lijst toe te voegen aangezien ze ook mikken op Italiaanse arbeiders. Ze kennen evenals *Sole D'Italia* een nationale verspreiding.

L'INCONTRO DEI LAVORATORI: tweemaandijks, leunt aan bij de *Italiaanse Kommunistische Partij* en verwante verenigingen die zich inzetten voor Italiaanse migranten in de

Benelux. De oplage bedraagt ongeveer 6.000 ex. en brengt vooral politiek en syndikaal nieuws. De rode draad is de solidariteitsgedachte tussen de werkende bevolking.

IL LAVORO: heeft een maandelijkse oplage van om en bij de 3.000 ex. Is socialistisch van strekking en wordt gesteund door de *Italiaanse socialistische partij*. Heeft ook in ons land kontakten met de socialistische partij en met *FGTB*, maar er is geen samenwerking op redactioneel vlak.

Spanje

Kenmerkend voor Spanje, en eigenlijk voor het hele Iberisch Schiereiland, zoals ook voor Italië, is de sterke verbondenheid van de pers met de Rooms-Katholieke godsdienst. Daarenboven dateert van het Frankisme een sterk gereguleerd en autoritair perssysteem. Maar sinds 1976, na de dood van Franco, begon wat sommigen noemden 'een nieuwe lente voor de Spaanse pers'. Op korte tijd deden zich inderdaad ingrijpende politieke, kulturele en sociale veranderingen voor. Een gevolg hiervan was dat talrijke nieuwe kranten het licht zagen. **DIARIO 16** en **EL PAIS** zijn hiervan de voornaamste voorbeelden. Hun oplage bedroeg in 1978 reeds respectievelijk 84.000 en 157.000 ex. (8) Naast de bladen op nationaal niveau, kregen ook regionale bladen een kans, zoals **AVUI** in het Catalaans en **DEIA** en **EGIN** in Baskenland. De meest opvallende heropleving was echter die van de tijdschriften. In 1978 noteerden we niet minder dan 7.000 tijdschriften, waaronder 884 weekbladen (7) (9).

Samen met de grotere variatie in het

aanbod, werd ook de stijl vlotter en konden sommige gedurende het Franco-regime klandestiene bladen opnieuw verschijnen. Een voorbeeld is het officiële blad van de Socialistische Partij **EL SOCIALISTA** en het partijblad van de Kommunisten: **MUNDO OBRERO**.

Deze grotere vrijheid belet echter niet, dat tegenover sommige instellingen van het politieke leven, zoals het koningshuis en het leger, nog een zeker taboe heerst, wat in vele gevallen de journalisten aanzet tot zelfcensuur. Een gevolg van de economische crisis voor de Spaanse pers is een voortdurende afname van de krantenverkoop en verminderde advertentie-inkomsten.

vakbondspladen voor Spanjaarden in ons land

DEMOCRACIA: de driemaandelijkse uitgave van het *ABVV*, gratis verspreid voor de leden.

EL IBERO: tweemaandijks voor de leden van het *ACV*.

andere

Voor Italiaanse migranten bestaan tal van verenigingsblaadjes. Teveel om ze allemaal op te noemen. Kenmerkend is wel dat de overgrote meerderheid hiervan duidelijke banden heeft met een politieke partij. Vooral vanuit *ACLI*-hoek wordt heelwat gepubliceerd zoals bijvoorbeeld **PARTICIPARE** en **ACLI-FLASH**. *Verschillend met bijvoorbeeld uitgaven voor Turken is de pers voor Italiaanse migranten goed gestructureerd*, zoals blijkt uit de lay-out en de regelmatige periodiciteit van de publikaties. Dat kan wellicht verklaard worden door de reeds lange aanwezigheid van Italiaanse migranten waardoor qua publikaties al een zekere traditie kon worden opgebouwd.

Daarnaast proberen tal van verenigingsbladen een zekere vorming te geven, naast de gewone informatie omtrent verenigingsactiviteiten. In het geval van *Sole D'Italia* is dit zeer duidelijk.

Uit de inhoud blijkt dat elk van deze tijdschriften erg begaan is met de migratie. Men mikt vooral op een ouder publiek. De 'tweede generatie' Italianen komt zelden aan bod. Daarom is het ten eerste de vraag in hoeverre de verschillende bladen levendige kontakten onderhouden met hun lezerspubliek.

andere

Hier geldt ongeveer hetzelfde als voor de Italianen: heel wat verenigingen beschikken over een eigen publikatie, voornamelijk met een beperkte verspreiding voor de eigen leden. Meestal niet zo belangrijk qua inhoud.

Daarnaast zijn heel wat Spaanse kranten en tijdschriften in ons land te koop. Een belangrijk aantal daarvan wordt ook door Spaanse migranten regelmatig gelezen. We noemen er enkele:

LA VANGUARDIA uit Barcelona, in het land zelf een oplage van 200.000 ex.

ABC uit Madrid, oplage 150.000 ex. **EL PAIS**, de nieuwkomer, centrum-links.

YA, eveneens uit Madrid, met 148.000 ex maar sterk afnemend in oplage.

DIARIO 16, centrum-rechts, eveneens sterk afnemende oplage.

MUNDO OBRERO, waarvan de verkoop in ons land schommelt rond de 1.500 ex per week.

EL SOCIALISTA, het officiële weekblad van de Socialisten.

CAMBIO 16, centrum-rechts. **INTERVIEW**, vanuit linkse hoek maar eerder sensationieus.

Portugal

Portugal heeft altijd een bescheiden krantencirculatie gekend. Een oplage van 100.000 exemplaren per krant is een waar maximum. Alleen de **DIA-RIO DE NOTICIAS**, aanleunend bij de *Socialistische Partij*, scoort regelmatig 80.000 ex. Dit laatste cijfer wordt door de meeste uitgevers ook beschouwd als het economisch leefbaar minimum. Daarop volgen de **JOURNAL DE NOTICIAS** met iets meer dan 70.000 ex en de **DIARIO POPULAR** (links) met een maximum van 58.000 ex. De overige Portugese kranten halen een gemiddelde oplage van 28 tot 58.000 ex.

Niet alleen qua oplage scheren de meeste kranten geen hoge toppen, daarnaast is ook de keuze niet bepaald ruim te noemen. Op een totale bevol-

De Maghreblanden

Vooraleer we de situatie per land bekijken (Algerije, Tunesië en Marokko), toch eerst enkele globale opmerkingen. (12)

— Zowel de verschillende nationale radio- en televisiestations, als de overheidspers zijn gekopieerd op het oude model van de vroegere koloniale machten: het zijn nationale instellingen die rechtstreeks afhangen van de respectievelijke overheden. Men kan ze aldus beschouwen als trouwe woordvoerders van de politieke strekking van de machthebbers.

— De massamedia in de Maghreb richten zich tot hun publiek in twee talen: *Arabisch en Frans*. Vanzelfsprekend is de gebruiker in de twee gevallen een totaal ander persoon. Hetzelfde kan ook gezegd worden van de inhoud, omdat men zich richt tot een publiek met een andere vorming en andere kulturele achtergronden. De franstalige media mikken op een eerder 'geëvolueerd publiek' van voornamelijk oud-kolonialen, terwijl de Arabische media een 'Arabisch' publiek hebben — men kan het een 'traditioneel' publiek noemen — anti-koloniaal en bewust van een eigen nationalisme.

— Een van de gevolgen van de kolonisatie is, dat in deze landen nog een zekere infrastructuur aanwezig is om aan de informatieopdracht te vol-

king van 10 miljoen inwoners telt Portugal niet meer dan zes nationale ochtendbladen en vier avondbladen. (10) (11).

De Portugese pers verkeert sinds geruime tijd in een zekere malaise. De oorzaken van deze toestand gaan terug tot het Portugal van de vroegere dictators Oliveria Salazar en Marcelo Caetano. Gedurende die periode was de Portugese pers geheel in het bezit van of gekonteerd door een oligarchie van financiële groepen en bankgenooten. Toen in 1975 door de regering Gonçalves de banken en verzekeringsmaatschappijen plots genationaliseerd werden, kwam ook de pers onder regeringsverantwoordelijkheid te staan. Dit erfgoed was echter een bijna compleet bankroete krantenindustrie. Met dit probleem heeft de huidige

regering nog steeds af te rekenen. Het verder verloop van de jaren '70 was gekenmerkt door een terugloop van de oplage en de krantencirculatie. Om een ander te compenseren waren meer subsidies nodig. Deze financiële aderlating had op haar beurt weer tot gevolg dat de overheidssteun aan een aantal kranten werd stopgezet: de **DIARIO DE LISBOA** (prokommunistisch) en de **JORNAL DE NOTICIAS** en **COMERCIO DO PORTO**. Nog later moest **A LUTA**, een als coöperatief opgerichte krant gedurende de 'hete zomer van 1975', haar deuren sluiten. Sinds '74 verdwenen nog twee andere belangrijke bladen: **O SEculo**, een van Portugal's oudste ochtendbladen en **A REPUBLICA**, een avondkrant.

Voor de Portugese immigranten in ons land konden we niet achterhalen wat beschikbaar is.

doen.

— Belangrijk is ook de rol die de grote wereldpersagentschappen spelen in deze landen. De nationale persagentschappen beschikken zelden over de nodige financiële middelen om een uitgebreid net van korrespondenten te bekostigen. Daardoor blijven deze landen voor het wereldnieuws afhankelijk van de grote wereldpersagentschappen, vooral het Britse **REUTER** en het Franse **AFP**. Daarnaast gebeurt het niet zelden dat men zelfs voor het nieuws uit eigen land aangewezen is op een van deze agentschappen. Dit heeft vanzelfsprekend verregaande gevolgen voor de selectie, de transmissie en interpretatie van het gebeuren: dergelijke structuur verklaart het grote Europa-centrisme in de selectie en de voorstelling van het nieuws.

— Merken we nog op dat voor de hieronder besproken landen geen exakte oplagecijfers bekend zijn. Evenmin van de werkelijke verkoop. De cijfers die we aanhaalden stellen een gemiddelde voor. Ook al zijn ze niet meer zo recent, toch hebben zij naar wij menen nog een zekere indicatieve waarde.

Algerije

Sinds '67 probeert de Algerijnse pers haar aantal titels en de oplage ervan te

verhogen. Afgezien van deze poging beschikt Algerije over een ruim aantal titels, zowel kranten als tijdschriften. Kenmerkend is verder dat de Algerijnse pers een zeer grote concurrentie ondervindt van de Franse pers.

We noemen hieronder enkele belangrijke titels, in volgorde van grootte van oplage:

EL MOUDJAHID, in het Frans en het Arabisch, uitgegeven te Algiers, 120.000 ex

EL DJOUMHOURIA, 35.000 ex

AN NASR, 25.000 ex

FRANCE-SOIR, 17.000 ex

ACH CHA'IB, 10.000 ex

LE MONDE, 9.000 ex

LE FIGARO, 4.000 ex

Uit deze cijfers blijkt de belangrijke rol die Franse kranten spelen, zeker in Algerije.

Het franstalige **L'ALGERIEN EN EUROPE** is zowat het enige migrantentijdschrift voor Algerijnen in Europa. Hierin wordt vanzelfsprekend nieuws gebracht over Algerije, maar ook over de migrantenpolitiek, wereldnieuws en kultureel nieuws.

Tunesië

Alhoewel ze niet zo verspreid zijn als

in Algerije beschikt ook Tunesië over een groot aantal titels. Veel van deze tijdschriften lijden echter aan een zeer onregelmatige periodiciteit. De meesten verschijnen in het Arabisch.

Het Tunesische persagentschap TAP (*Tunisie Afrique Presse*) is niet genationaliseerd en geniet bijgevolg niet het monopolie van de nieuwsdistributie. Dit laat de grote wereldpersagentschappen toe hun 'waar' rechtstreeks aan de dagbladen te verkopen.

De voornaamste titels:

AS SABAH, noemt zich onafhankelijk, wat echter een zeer subtiel verschil uitmaakt met pro-gouvernementeel, 23.000 ex.

L'ACTION, orgaan van de PDS (*Parti Destourien Socialiste*), 15.000 ex.

LA PRESSE, 'onafhankelijk', 12.000 ex.

AL AMAL, orgaan van de PDS, 10.000 ex.

FRANCE-SOIR, 4.850 ex.

LE MONDE, 2.500 ex.

LE FIGARO, een goeie 1.000 ex.

Marokko

De periode voor de onafhankelijkheid was gekenmerkt door een systeem van twee maten en twee gewichten: steeds werden de kranten van de bezetter bevoordeld. Het bestaan van twee verschillende regimes in vooral de lokale pers heeft zeker in Marokko bijgedragen tot het ontstaan van nationalisme en anti-kolonialisme.

Zoals in de vorige landen heeft de algemene organisatie van de pers van vóór de onafhankelijkheid ervoor gezorgd dat de distributie, de verkoop en de techniek nog steeds afgestemd zijn op Europese behoeften (13).

Enkele titels en hun oplage:

AL'ALAM, orgaan van de *Istiqlal*-partij, tussen 28 en 30.000 ex.

LE MATIN, in het Frans, in '71 ontstaan uit het vroegere 'LE PETIT MAROCAIN', overheidskrant, 25 tot 28.000 ex.

L'OPINION, tussen 20 en 25.000 ex. **MAROC SOIR**, geïnspireerd door **FRANCE-SOIR**, overheidskrant, 15.000 ex.

Griekenland

Sinds de val van het kolonelsregime kent de Griekse pers een heropleving. Gedurende de acht jaar van het militair bewind heerste een felle censuur. De democratische pers werd gemuilland, verschillende journalisten gevangengenomen of verbannen. Maar zoals gezegd deden zich sinds '74 ingrijpende veranderingen voor in de perswereld.

Niet alleen veranderde de toon, het karakter van de geschreven pers (niet

AL'ANBA'A, overheidskrant, 5.000 ex.

FRANCE-SOIR, 3.800 ex.

LE MONDE, 3.000 ex.

LE FIGARO, 2.200 ex.

Daarnaast noteren we nog een aantal andere kranten en tijdschriften, die ook in ons land verkrijgbaar zijn, maar waarvan ons geen oplagecijfers bekend zijn: (allen in het Arabisch).

DEMOCRATIE OUVRIERE, orgaan van CDT (*Confédération Démocratique des Travailleurs*).

AL MOHRIR, van de *Union des Forces Populaires*, dagblad, en

LIBERATION, van dezelfde partij maar weekblad.

ATTALBA, *Union National des Etudiants du Maroc*.

ANOUAL, links weekblad.

De **MAP** (*Maghreb Arabe Presse*) is in theorie onafhankelijk; in werkelijkheid zien we dat dit nationaal persagentschap een favoriserende houding aanneemt ten opzichte van het regime van Hassan.

Ten behoeve van Marokkaanse arbeiders wordt in ons land weinig of niets uitgegeven.

We kennen:

DE STEM VAN DE MIGRANT, een uitgave van het CMA (*Centrum Marokkaanse Arbeiders*) te Antwerpen, zowel in het Arabisch als in het Nederlands. Maandelijks.

Daarnaast bestaan nog een tweetal bulletins van jeugdclubs, in het Arabisch:

het maandelijks **RZOEZIE-NIEUWS**, van jeugdclub Rzoëzie te Mechelen en het bulletin van jeugdclub MDIQ te Hoboken, eveneens maandelijks.

Een migrantenpers voor Noordafrikaanse migranten?

vakbondspublikaties

Alleen van het ACV/CSC bestaat het

langer timide en onderdanig), er kwam ook plaats voor een grotere diversiteit. (vergelijkbaar met Spanje). Administratieve overheidscontroles vielen weg, distributiemethodes verbeterden. Grote veranderingen, waaraan men toch wel even moest wennen. Een bewijs daarvan is het feit dat sommige kranten de sensatiotoer opgingen, zover zelfs dat journalistenverenigingen hun leden opriepen de waardigheid niet te verliezen.

De grotere variatie bracht ook mee dat geleidelijk aan werd afgestapt van

maandelijks **AL AMIL ARABI**, als Arabische uitgave van haar ledenkrantje voor Noordafrikaanse arbeiders.

andere

In het Arabisch vinden we erg weinig bladen voor migranten uit de Maghreblanden. Daartegenover staat, vermits het Frans nog steeds de tweede taal is voor deze groep migranten, dat zij eerder hetzij Franse hetzij franstalige Belgische kranten en tijdschriften lezen. Zo lezen zij hier de Franse kranten en tijdschriften die ook in de respectieve moederlanden te koop zijn.

De betrekkelijk grote leesdichtheid van de Franse kranten en tijdschriften hangt misschien samen met het feit dat we hierin eerder 'la petite histoire' terugvinden dan in de eigen bladen. Het voorbeeld bij uitstek hiervan is **France-Soir**.

Daarnaast wordt, vooral door Algerijnen, **JEUNE AFRIQUE** veel gelezen. De reden hiervoor is dat *Jeune Afrique* pro-algerijns is, verschillende van de redacteuren van dit tijdschrift worden door de Algerijnse regering betaald. We vinden er ook veel advertenties in terug voor Algerijnse 'produkten' (vb. *Air Algerie*). **AFRIQUE-ASIE**, een ander franstalig tijdschrift dat veel informatie brengt over Noord-Afrika, vertoont geen rechtstreekse bindingen met een of ander regime.

Tenslotte moeten we nog steeds rekening houden met een betrekkelijk groot *analfabetisme*, een van de redenen waarom men in de Maghreblanden niet de grote massa op het platteland bereikt, al heeft dat ook te maken met de beperktere distributiemogelijkheden aldaar.

Verliezen we ook niet uit het oog dat in de landen van Noord-Afrika de *orale traditie* nog zeer levendig is. Vandaar bijvoorbeeld dat een radio een meer aangewezen medium is op het platteland. Een ander gevolg van deze traditie is de gewoonte om een krant voor te lezen. Met andere woorden: de aankoop en de consumptie zijn zelden identiek.

de strikte partijgebondenheid van sommige bladen. Ook wel met de bedoeling een groter lezerspubliek aan te lokken. Dit neemt echter niet weg dat sympathieën met een of andere partij of strekking nog in verschillende bladen vertolkt worden. Een van de kranten heeft zelfs geprobeerd een Britse stijl te adopteren, met name het blad **KATHIMERINI**, dat zich liet inspireren door de *London Times*.

We geven hieronder enkele titels. De oplagecijfers dateren van '77. We groepeerden ze naargelang hun strek-

king. (14).

Uiterst rechts:

ELEFOTHEROS KOSMOS, 25.000 ex, destijds koningsgezind en aanhanger van de junta. Is ook hier verkrijgbaar.

ESTIA, zeer konservatief, haar lezers zijn de oude rechtse elite, 10.600 ex.

ACROPOLIS, gaat soms de sensatiotoer op, is ook onverzorgd qua taal, heeft zoals sommige Turkse kranten eveneens een Europese editie, in Duitsland gedrukt, 70.000 ex.

Rechts:

KATHIMERINI, 30.000 ex.

IVRADYNI, regeringskrant, 76.000 ex.

APOGEVMATINI, 128.000 ex, gaat soms de sensatiotoer op.

Centrum:

TO VIMA, 50.000 ex, ook hier verkrijgbaar.

TA NEA, heeft een meer populaire stijl dan voorgaande, is de krant met de grootste oplage: bijna 200.000 ex,

ook hier veel verkocht.

Centrum-links:

PROINI en ELEFROTOTYPIA, de laatste met een oplage van om en bij de 130.000 ex, ook hier verkrijgbaar, wordt de meest succesvolle nieuwkomer genoemd sinds '74.

Van alle voornoemde kranten is de strekking weliswaar duidelijk herkenbaar, er bestaan echter geen echte partijbindingen.

Op deze regel kennen we slechts enkele uitzonderingen:

RIZOSPASTIS, partijorgaan van de *orthodoxe communisten*, 30.000 ex, en **AVGI** van de *Euro-kommunisten*, 12.000 ex.

Een vroeger succesvolle krant **ATHINAIKI** (centrum-links) zag in amper twee jaar tijd haar oplage teruglopen van 125.000 naar 27.000 exemplaren en moest het uiteindelijk opgeven.

Niet voor niets maakt men zich in Griekenland zorgen om het voortbe-

staan van de eerder kleine kranten. Oorzaak van de moeilijkheden zijn de stijgende kosten en de zwaarwegende aflossing van vroeger gemaakte schulden. Daarbij komt dat de Griekse perswereld haar evenwicht nog niet hervond na de invoering van televisiereklame onder het kolonelsregime. Nochtans hebben kranten in Griekenland een veel grotere geloofwaardigheid dan televisie omdat deze laatste in ruil voor grote advertentieinkomsten een stuk van haar editoriale vrijheid moest prijsgeven.

vakbondspublikaties voor Grieken in ons land

PROTOPOROS, het ledenblad van *ACV/CSC*.

ERGATIKI FONI, het *ABVV*-blad, hield op te verschijnen toen binnen deze vakbond geen verantwoordelijke meer werd aangesteld om het blad nog langer in stand te houden.

Wie leest wat?

We moeten vaststellen dat, in tegenstelling met de kijk- en luisteronderzoeken op de BRT, nog praktisch geen onderzoek gebeurt is naar de vraag wie wat leest. Het is dus niet verwonderlijk dat wanneer we weinig of geen leesonderzoek terugvinden over het leesgedrag van de gemiddelde Belg, er nog veel minder bestaat over het leesgedrag van migranten in België.

Het weinige dat we hierover toch konden vinden is zeer fragmentair. Het gaat namelijk om leesonderzoek dat zich toespitst op jongeren. Bijvoorbeeld het onderzoek uitgevoerd door **ACLI**, onder jongeren van de 'tweede generatie' (15).

Dit onderzoek vond plaats onder een 500-tal jongeren van Italiaanse afkomst, tussen 15 en 29 jaar. Een van de deelaspecten van het onderzoek peilde naar het leesgedrag van deze jongeren. Hieruit bleek dat 18% van de ondervraagden niet leest. Van de overige 82% leest 44,9% lichte lectuur en sportbladen; 37,1% leest 'kulturele en minder kulturele lectuur', een percentage dat overeenstemt met het percentage studenten, namelijk 36,3%. Uit de gegevens blijkt verder dat er een verband bestaat tussen het geslacht van de ondervraagde jongeren en het soort politiek waarvoor men zich interesseert: meisjes interesseren zich meer voor Italiaanse politiek, terwijl jongens eerder warmlopen voor lokale politiek.

Ten tweede konden we beschikken over de voorlopige onderzoeksresultaten van een onderzoek uitgevoerd

1. Lezen een nederlandstalige krant					
	<i>dagelijks</i>	<i>dikwijls</i>	<i>zelden</i>	<i>nooit</i>	<i>totaal aantal</i>
Spaanse	11	9	15	12	47
Marokkaanse	4	14	20	15	53
2. Lezen een franstalige krant					
	<i>dikwijls</i>	<i>zelden</i>	<i>nooit</i>	<i>totaal aantal</i>	
Spaanse	0	2	45	47	
Marokkaanse	1	2	50	53	
3. Lezen een Spaanse krant					
	<i>dikwijls</i>	<i>zelden</i>	<i>nooit</i>	<i>totaal aantal</i>	
Spaanse	2	7	38	47	
Marokkaanse			53	53	
4. Lezen een Arabische krant					
Zowel Marokkaanse jongeren als Spaanse, uiteraard, lezen nooit een Arabische krant.					
5. Lezen een nederlandstalig tijdschrift					
	<i>wekelijks</i>	<i>dikwijls</i>	<i>zelden</i>	<i>nooit</i>	<i>totaal aantal</i>
Spaanse	18	11	11	7	47
Marokkaanse	14	14	11	14	53
6. Lezen een franstalig tijdschrift					
	<i>wekelijks</i>	<i>dikwijls</i>	<i>zelden</i>	<i>nooit</i>	<i>totaal aantal</i>
Spaanse	1	2	4	40	47
Marokkaanse	1	3	0	49	53
7. Lezen een Spaans tijdschrift					
	<i>wekelijks</i>	<i>dikwijls</i>	<i>zelden</i>	<i>nooit</i>	<i>totaal aantal</i>
Spaanse	1	1	10	35	47
Marokkaanse				53	53
8. Geen van de ondervraagde jongeren leest ooit een Arabisch tijdschrift.					

door de KUL naar de vrijetijdsbesteding van de 'tweede generatie' immigranten in de grootstad (Vlaanderen). De populatie was als volgt samengesteld: 47 Spaanse jongeren tussen 16 en 20 jaar (waarvan 44 Katholiek) en 53 Marokkaanse jongens en meisjes van dezelfde leeftijd (51 Moslims).

De tabellen 1-8 brengen de gegevens in verband met hun leesgedrag in kaart.

De enquête stelde identieke vragen over het leesgedrag van de ouders. Het aantal antwoorden op deze vragen was echter zeer onvolledig en gaf ons inziens geen representatief beeld.

Verder namen we contact op met het **PERSAGENTSCHAP VOOR VERVOER EN DISTRIBUTIE** te Brussel, dat binnen- en buitenlandse bladen verdeelt. Dit agentschap beschikt dus over cijfers van het aantal ingevoerde en verkochte buitenlandse bladen. Uit een gesprek met de woordvoerder bleek echter dat deze cijfers niet kunnen worden prijsgegeven. Dit is te verklaren door het feit dat het agentschap werkt in opdracht van de uitgevers van de verschillende bladen. Het is bekend dat de werkelijke verkoop zelden of nooit overeenstemt met de door de uitgever aangegeven oplage, om redenen van subsidie, prestige enz.

Het leek ons onbegonnen werk hierover zelf systematisch navraag te doen bij kranteverkopers. Maar uit gesprekken met enkele hiervan konden we wel opmaken dat de belangrijkste kranten en tijdschriften die we in ons eerste deel aanhaalden hier regelmatig gekocht worden.

Uit deze gesprekken bleek verder dat er een grotere interesse bestaat voor Franstalige bladen en voor Franse kranten en tijdschriften (bijvoorbeeld **Le Monde** wordt veel gekocht).

De verkoop van buitenlandse bladen wordt mee bepaald door de ligging van de krantewinkel of kiosk: in de buurt van stations en in wijken met een grote concentratie migranten ligt de verkoop van zelfsprekend hoger. Ook de dag van de week speelt een zekere rol: verschillende verkopers noteren een grotere verkoop bij het begin van de week, wanneer de buitenlandse kranten uitpakken met de sportresultaten van de in het weekend gespeelde wedstrijden. Daarnaast verschijnen sommige Italiaanse kranten niet op maandag, zodat de verkoop van Italiaanse kranten het grootst is op dinsdag. Tenslotte wordt de verkoop ook bepaald door het nieuws zelf: naar aanleiding van belangrijke nieuwsgebeurtenissen (vb. verkiezingen, rampen,...) in de verschillende moederlanden stelt men eveneens hogere verkoopcijfers vast.

Tot slot enkele bedenkingen bij het feit dat onze eigen kranten en tijdschriften minder toegankelijk zijn voor vreemdelingen.

Een eerste evidente reden hiervoor is de taal. Ten tweede liggen niet alleen de interesses soms anders, maar moeten we bovendien vaststellen dat van de kant van de pers zelf maar weinig inspanningen worden gedaan om hun publicaties ook voor deze mensen interessant te maken. Aan de gastarbeidersproblematiek wordt nog al te gauw en oppervlakkig voorbij gegaan. Men realiseert zich blijkbaar nog steeds niet dat we ook in ons land stilaan rekening moeten beginnen houden met deze konstante: één op tien inwoners is van vreemde nationaliteit. Maar de verhouding nieuws voor vreemdelingen ten opzichte van

nieuws voor 'Belgen' ligt wel enigszins anders. Zeker in grote steden, zoals Brussel, waar de concentratie vreemdelingen soms zeer hoog kan liggen, kunnen we bijna spreken van een *multiraciale samenleving*. Het nieuws is daar echter niet op afgestemd.

Wat we dan wel vinden aan nieuws over vreemdelingen zijn wat we eerder *negatieve* berichten zouden kunnen noemen (vb. cafe-ruzies) (16). Wat ontbreekt is *aktualiteit over de problemen van migratie, haar oorzaken en konsekwenties*: economisch, cultureel, psychologisch en achtergrondinformatie over deze verschillende culturen. Meer nog, men schrijft soms wel eens over deze mensen, maar zelf komen ze zelden aan het woord.

Daarnaast worden vreemdelingen nog steeds beoordeeld als groep, maar

niet als verscheidenheid. Een andere kritiek is dan ook dat aan een belangrijk aantal categorieën totaal wordt voorbij gegaan: *de migrantenvrouw en de jongeren* bijvoorbeeld.

Bij deze laatste bedenking klopt ook BAREEL zich op de borst. Wijzelf moesten immers ook constateren dat de gastarbeider zelf te weinig aan bod komt in ons tijdschrift, en dan vooral de jongeren.

Echter, van volgend jaar af verschijnt Bareel zes keer per jaar in plaats van vier keer en worden in elk nummer alvast vier bladzijden voorbehouden aan jongeren van de 'tweede generatie'. Deze bladzijden zullen geschreven worden door deze jongeren over onderwerpen die hen interesseren. Geïnteresseerde jongeren kunnen in verband hiermee steeds contact opnemen met de redactie.

Voetnoten.

- (1) *Turkey's papers fight inflation after years of struggle*. IPI-report, March 1979
- (2) idem
- (3) Dit en enkele andere gegevens gebaseerd op een onuitgegeven dossier over de Turkse pers door IDI, rue de la Croix 22, 1050 Brussel
- (4) *Subsidies and the press in Europe*, Anthony Smith, 1977, p. 30
- (5) Dossier IDI over de Italiaanse pers (onuitgegeven)
- (6) Dassetto: *Presse et Immigration, analyse de trois journaux Italiens en Belgique*, Brussel 1981 (onuitgegeven)
- (7) *Problems of the Spanish Press*, Juan Luis Cebrian (uitgever van El Pais), in IPI-report, June 1978
- (8) cijfers van de Persdienst van de Spaanse Ambassade
- (9) ter vergelijking: John C. Merrill, *A Handbook of the foreign Press*, 1959, hier spreekt men van een 2.000 periodieken van allerlei soort waaronder een 300-tal van religieuze aard.
- (10) *Cold wind of reality shakes Portuguese Press as planned government scrapping of subsidies brings threat of closure to many newspapers*, Peter Collins, IPI-report, February 1978
- (11) *Putting back the pieces of the 'Lisbon Jigsaw'*, David Reed, IPI-report, March 1979
- (12) *La presse au Maghreb*, Joëlle Tiers et Werner K. Ruf, dans: *Introduction à l'Afrique Nord Contemporain*, ed. du Centre de la recherche Scientifique, Paris 1975
- (13) John C. Merrill, o.c.
- (14) *New levels of press responsibility in the birthplace of liberty*, IPI-report, May 1979
- (15) *La seconda generazione parla, ricerca sui giovani immigrati Italiani*, ACLI, Brussel februari 1981
- (16) De toon van de berichtgeving is er steeds een waarbij gebeurtenissen of situaties waarin vreemdelingen betrokken zijn worden voorgesteld als een probleem. Zie hierover Charles Husband: *White media and black Britain, a critical look at the role of the media in race relations today*, Arrow books, London, 1975

Zigeuners : parkeren op de grens

De recente pogingen van enkele Brusselse burgemeesters om vreemdelingen het leven zuur te maken, doen ons onvermijdelijk terugdenken aan het gesol met een groep zigeuners in Nederland, eind 1980 en tijdens de zomermaanden van 1981.

Bareel blikkt nog eens terug op dit heen-en-weer trekken van een groep ongewenste vreemdelingen en probeert een aantal van de er achterliggende motieven te ontdekken.

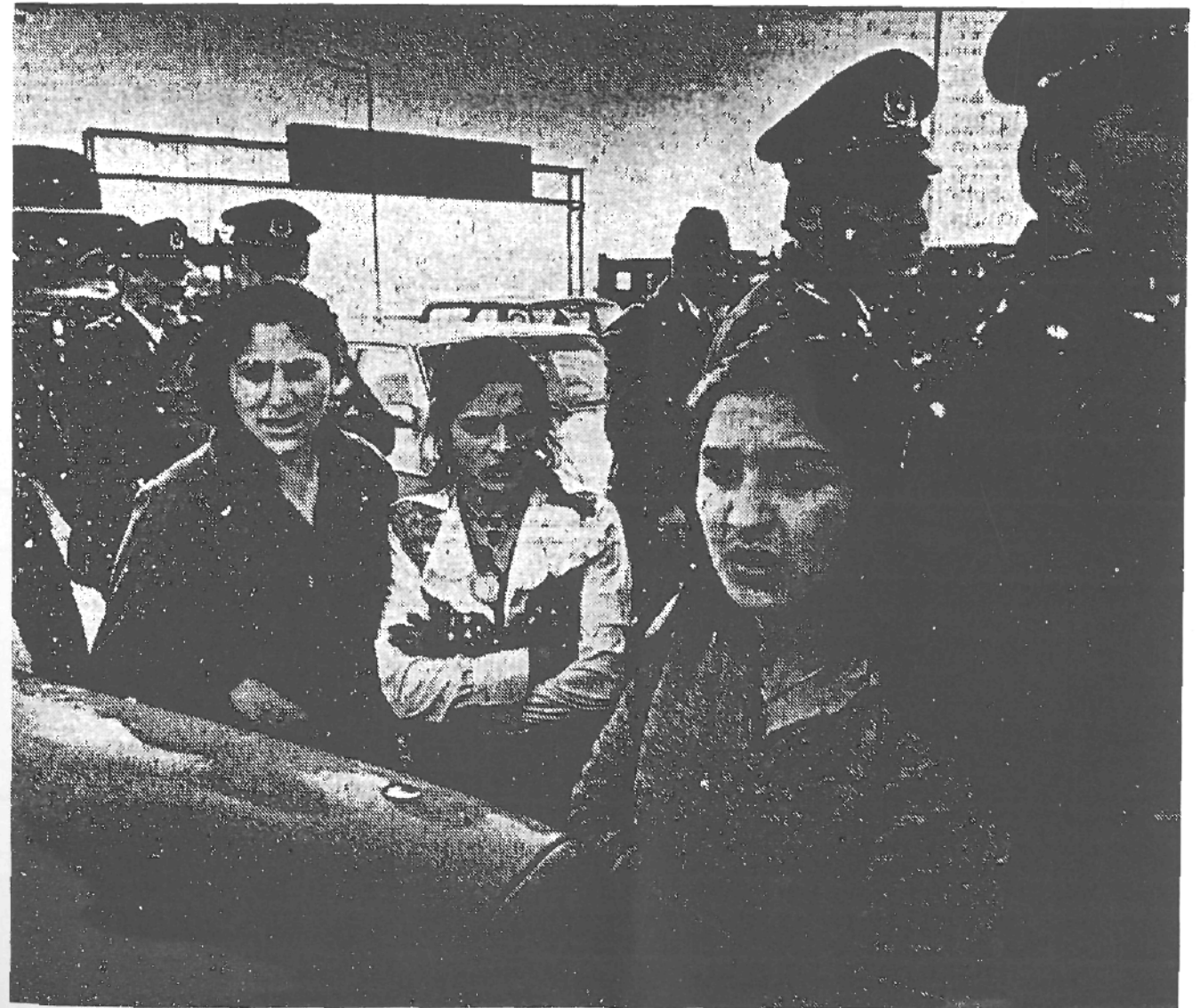
Vrijheid en ongebondenheid

Voor ons is het onbegrijpelijk dat je het prettig vindt je hele leven lang te slijten in een woonwagen van drie bij anderhalve meter of net iets groter. Bij de zigeuners zit het in het bloed. Vrijheid, het leven in de openheid van de natuur, ongebondenheid en onwrikbare trouw aan de Familie zijn voor hen absolute waarden.

De werkelijkheid ziet er echter meestal niet rooskleurig uit. De angst om ofwel opgepakt, ofwel verjaagd te worden, speelt een allesoverheersende rol in hun leven. Vandaar hun vastgeankerde afschuw van identiteitskaarten, pasjes, vreemdelingenkaarten, kortom alles wat tot registratie leidt. Deze registratie wordt immers meer dan eens verlangd met het oog op een mogelijke uitwijzing.

Voorgeschiedenis

Nederland, oktober 1977. Zonder voorafgaande verwittiging moeten ongeveer 480 buitenlandse zigeuners zich voor registratie aanmelden bij de vreemdelingenpolitie, met het oog op legalisering, wanneer standplaatsen gevonden zouden zijn. Hun familieleden en ook anderen, die op het moment van de registratiedagen ongelukkigwijze in het buiten-

land verbleven, hebben sinds die tijd voortdurend pogingen gedaan, om zich bij hun, wel geregistreerde en later gelegaliseerde, familie te voegen. Uiteindelijk vonden zij hun heil op het illegaal door de overheid in stand gehouden verzamelkamp aan de Coentunnelweg in Amsterdam.

Gebeurtenissen herfst 1980

Half november 1980 werd het zigeuner-kamp overvallen door de politie, die volgens de stichting Rom (Paul van Eeuwijk) een groot aantal paspoorten meenam.

De zigeuners werd te kennen gegeven dat ze de paspoorten terug konden krijgen, als ze vrijwillig de grens naar België overgingen. Hierdoor zou Nederland het verdrag van New York kunnen omzeilen. Dat verdrag bepaalt dat de aangesloten landen elkaar geen ongewenste vreemdelingen op het dak zullen sturen, die langer dan een half jaar in één van die landen verblijven.

Als de zigeuners nu vrijwillig naar België zouden gaan, daar hun paspoorten in ontvangst nemen en vervolgens naar Nederland terugkeren, zou de overheid voor de berekening van hun verblijf in Nederland met een schone lei kunnen beginnen, zodat ze zonder enig probleem zouden kunnen worden uitgewezen.

De zigeuners gaan hier, gewaarschuwd door de stichting Rom, niet op in, maar houden wel een protestdemonstratie in Den Haag, onder meer tegen het inhouden van hun paspoorten.

Op **24 december** laat staatssecretaris Haars opnieuw weten dat ze de zigeuners kwijt wil. Maar ze kunnen pas worden uitgewezen als hun identiteit bekend is en er een land bereid gevonden wordt hen op te nemen. De zigeuners weigeren zich bekend te maken, het is het enige machtsmiddel dat ze hebben om te voorkomen dat ze het land worden uitgezet.

Na dreiging met een registratie "manu militari" en een vergeefse vraag om kerkelijk asiel aan kardinaal Willebrands, besluiten de zigeuners dan toch het land te verlaten.

Als ze bij Bergh de grens naar Duitsland willen oversteken, worden zij echter tegengehouden en teruggestuurd. De volgende dag rijdt de groep zigeuners, onder begeleiding van agenten van de vreemdelingenpolitie in burger, naar België. De rijks-wacht blijkt getipt te zijn en een paar kilometer voorbij de grens wordt de groep aangehouden en teruggestuurd naar Nederland.

De Nederlandse grens is inmiddels versperd door de Rijkspolitie. Deze

keer is de truuk van het Ministerie van Justitie gelukt. Staatssecretaris Haars verklaart dat de zigeuners niet kunnen worden toegelaten tot Nederland: "Aangezien zij hun identiteit nooit bekend hebben gemaakt, is het niet zeker dat het dezelfde zigeuners zijn die zojuist Nederland hebben verlaten."

De volgende dag, op **14 januari 1981**, wordt, na overleg met België, besloten de zigeuners toe te laten (zonder verdere beloften), als zij hun paspoorten willen tonen. Omdat de zigeuners weigeren zich bekend te maken als hun geen uitzicht wordt geboden op een verblijfsvergunning, beginnen de rijkspolitie en de Belgische rijks-wacht op **15 januari** onder dwang auto's en caravans Nederland binnen te slepen. De zigeuners worden na registratie, waarbij kennelijk de eerbied voor de menselijke waardigheid meermalen met voeten getreden is, overgebracht naar Huizen van bewaring in Zwolle en Middelburg. Later geeft landdrost Lammers van de Ysselmeerpolders ze de toelating voorlopig op een camping in zijn gemeente te verblijven.

Gebeurtenissen zomer 1981

Ongeveer gelijkaardige gebeurtenissen deden zich ongeveer 6 maanden later voor.

Op **13 juli** vertrok een groep van 140 zigeuners die, op zoek naar een vaste standplaats, voorlopig in Vlaardingen neerstreken, naar West-Duitsland, en de dag daarop naar de Belgische grens. Hun plotselinge vertrek volgde op de mededeling van minister de Ruiter van Justitie, dat de groep zo snel mogelijk het land uit moest, vermits ze geen geldige papieren bezaten, zoals de identificatie op een parkeerplaats bij Didam had uitgewezen. Ook België wilde de groep niet opnemen, en na deze beslissing vertrok de groep weer naar het Haagse Malieveld.

De trektocht van deze groep zigeuners verschildt in twee opzichten volkomen van de soortgelijke kris-krasreis van de eerste trektocht afgelopen winter. Die vluchtte, omdat ze zich niet door de overheid wilde laten registreren. Nu vragen de zigeuners juist om registratie en willen de overheden niet.

De Nederlander Paul van Eeuwijk, ex-sekretaris van de inmiddels opgeheven stichting Rom, heeft deze gedragswijziging verklaard met de opmerking dat de zigeuners denken dat er een nieuwe grote legalisatie (zoals in 1977) op komst is en dat een registratie daarbij kan helpen. De groep van 140 kreeg dan toestem-

ming om de volgende twee maanden te verblijven op een terrein in de Westbrabantse gemeente Woensdrecht, om daar de uitslag af te wachten van het verzoek om een voorlopige verblijfsvergunning, dat in Den Haag na registratie werd ingediend. Die mogelijkheid werd geschapen via het ministerie van Binnenlandse zaken.

Het beleid getoetst

Volgens de bepalingen van de Nederlandse vreemdelingenwetgeving kunnen alle zigeuners, voorzover ze nu niet over een verblijfsvergunning beschikken, onmiddellijk het land worden uitgezet. De reden hiervoor is, dat deze wetgeving, hoewel ze niet geschreven is voor deze categorie buitenlanders, toch op hen wordt toegepast, met alle fatale gevolgen vandien.

Het vreemdelingenbeleid is gebaseerd op de vreemdelingenwet van 1965 (toelating, verblijfsvergunning, maatregelen van toezicht en rechtsmiddelen) en haar uitvoeringsbesluiten (een netwerk van regelingen, aanwijzingen, richtlijnen, circulaire's). Voor zigeuners is nergens een aparte regeling getroffen, ook niet in de vreemdelingencirculaire's. De gewone regels die voor andere vreemdelingen gelden, worden ook op hen toegepast.

Het zal duidelijk zijn dat zigeuners vrijwel nooit voor een verblijfsvergunning in aanmerking zullen komen: het begrip familiehereniging (in plaats van de beperkte gezinshereniging) komt in het beleid immers niet voor. Het beleid dat nu gevoerd wordt is een ad hoc-beleid: per situatie wordt getracht een - meestal negatief uitvallende - oplossing te vinden (vb. **registratie in oktober 1977, opsluiting in Huizen van bewaring begin 1981**).

Ook heel wat kritiek werd in **juli 1981** door talrijke stichtingen uitgebracht op de *Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)*, die in een brief aan de gemeentebesturen adviseerde de rondtrekkende groep van ongeveer 140 zigeuners niet op te nemen.

Volgens de VNG was deze brief echter niet gericht tegen de zigeuners, maar tot de overheid. Zij heeft duidelijk willen maken dat de rijksoverheid (ministeries van Binnenlandse Zaken en Justitie), wanneer zij regelen en besturen optreedt of weigert op te treden, onder alle omstandigheden zelf verantwoordelijk blijft voor haar daden.

Voor de VNG staat als een paal boven water, dat Woensdrecht heeft kunnen

profiteren van de harde stellingname van de VNG. Het gemeentebestuur heeft noodzakelijke eisen kunnen stellen om haar taak tegenover de zigeuners, die voor enkele maanden in Woensdrecht te gast waren, naar behoren te vervullen. Het Ministerie van Justitie was dankzij de houding van de Nederlandse gemeenten met de rug tegen de muur gezet om tenminste op financieel gebied de verantwoordelijkheid te dragen voor het eigen beleid.

Hopelijk gaat het tevens om leergeld!

Internationale regeling

Eén zaak lijkt duidelijk: een internationale regeling die voorkomt dat zigeuners nog verder worden opgejaagd, is dringend noodzakelijk. Volgens Jan Rogier, voorzitter van de stichting Lau Mazirelfonds, weet men nog niets af van voorstellen of initiatieven van de Nederlandse regering in internationaal verband (hoewel er

door verscheidene PvdA-kamerleden wel bij herhaling op aangedrongen werd). Zulke regelingen moeten worden getroffen door de Europese Commissie of het Europese parlement.

Reeds in **1969** heeft de Raad van Europa erkend dat de talloze staatloze zigeuners slachtoffers zijn van discriminatie. Op initiatief van Zweden werd een aanbeveling ondernomen daar iets tegen te doen. Pas in **1975** heeft het Comité van ministers van de Raad van Europa de regeringen in resolutie opgeroepen aandacht aan deze problemen te besteden. Rond **1979** werd ook nog eens een Comité van deskundigen op het gebied van nomaden gevormd.

Een tamelijk uitgewerkte resolutie werd dan ingediend namens de fractie van de Europese Volkspartij, waarin om een Europese Coördinatie van het beleid ten opzichte van de zigeuners wordt gevraagd.

"Met toepassing van de gemeenschappelijke verklaring van Europees

Parlement, Raad van Ministers en Europese Commissie van 5 april 1977 inzake de Rechten van de Mens, zou met name een centrale administratie met afgifte van een rondtrekvisum geregeld moeten worden".

Andere aanbevelingen in de resolutie zijn onder meer het per E.G.-lidstaat bekijken van de opname-kapaciteit, het creëren van voldoende staanplaatsen binnen de E.G. en een evenwichtige verdeling daarvan, garanderen van het bestaansminimum voor zigeuners en harmonisering van voorzieningen en aanpak tussen de E.G.-lidstaten.

Mooie voornemens genoeg, blijkbaar.

De vraag is nu alleen, hoelang de zigeuners nog zullen moeten wachten vooraleer hun recht op vrijheid, het respect voor en de bescherming van hun privé-leven niet langer in het gedrang zullen zijn.

Veerle Hobin

SMULLEN

Een zoete en pikante herinnering

Eigenlijk ga je best niet met z'n tienden naar een restaurant om achteraf een stukje over het eten te schrijven, zeker niet met de redactieleden van Bareel. Geen ogenblik kan je je concentreren op wat op je bord ligt. Wat ieder op de maag heeft liggen staat centraal: de politiek van staatssecretaris Steyaert, de vraag of de regering nou valt of niet, welke strategie Bareel moet volgen, etc.

En dit alles in het intimistische kader van een Indisch restaurant in het hartje van Brussel. Want daar waren we die zaterdagavond neergestreken.

Op de kaart recepten die geheel nieuw waren voor ons en, naar wij vermoeden, ook voor onze lezers.

Wij wisten van de Indische keuken niet meer dan dat daar veel gevogelte wordt gegeten met kerrie-saus. En deze saus was voor zover onze kennis reikte een witte roux met kerriepoeder: één of ander groen kruid in poedervorm. Tot wij hierover wat gingen lezen. Kerrie bleek dan niet een kruid te zijn, maar een mengsel van specerijen en kruiden. De meest voorkomende ingrediënten ervan zijn kaneel, gember, peper, kruidnagel, chili, knoflook, kardemom, koriander en anijszaad. Ze worden echter niet allemaal in elke kerrieschotel gebruikt. Bovendien kan de samenstelling sterk wisselen, afhankelijk van de overige ingrediënten: van zacht, zelfs zoet tot zeer scherp, maar – als het mengsel goed is gemaakt – altijd geraffineerd, verrassend.

Over de keuren van zo'n immens kontinent als Indië zou je nog vele en ook verschillende verhalen kunnen vertellen. Nog één opmerking. De combinatie van gevogelte (eend, kip), rijst en pikante saus maakt duidelijk dat het hier gaat om een keuken die uit schaarste is geboren: goedkope ingrediënten, zo gekruid dat je ook snel een voldaan gevoel overhoudt.

Tot zover een wat lange inleiding. De rest kan dan ook kort zijn. Het is immers ondoenlijk om de smaak te beschrijven van de diverse schotels. Toch enkele summier aanduidingen van wat op tafel kwam.

Als voorgerechten: tandoori chicken (gekruid kip op de barbecue), seekh kebab (fijn gemalen gehakt, aangemaakt met geklopt ei en kruiden, op spies geroosterd), shami kebab (vleeskoekjes).

Als hoofdgerechten enkele kipschotels met diverse kerrie-sausen, groenten en rijst. Iemand had gefruite grote garnalen (prawn patia), en enkelen aten een soort lamsragoût (roghan josh).

Het gezellige van deze keuren was nog dat je rustig van elkaars schotel kon proeven zonder de smaak te bederven, want hoe divers ook, er was in al deze gerechten ook iets van eenheid.

De groente-eters onder ons voelden zich wel wat minnetjes bedield.

Overigens leek de drank volkomen bijzaak. We dronken een pittige rosé, maar zonder het te merken. Daar was de pikante bereidingswijze debet aan.

Tot slot iets over de prijs. Per persoon betaalden we 835 BF (aperitief, voorgerecht, hoofdgerecht, koffie, wijn). Weliswaar geen astronomisch hoog bedrag, maar totnogtoe het duurste waarover we in Bareel schreven. Over verhouding kwaliteit-prijs kunnen we niet zoveel zeggen: vergelijkingsmateriaal ontbreekt ons. Iets te duur vonden wij.

Voor een feestelijk eten komt dit restaurant zeker in aanmerking. Niet echter in het kader van ons streven om te berichten over goede én goedkope restaurants van buitenlanders in België.

De titel van dit stukje heeft voor ons dan ook een dubbele betekenis.

Hugo Swinnen

Restaurant Chiche Mahal
Strostraat 26
1000 Brussel

Immigratiestop in de Brusselse agglomeratie

Een aantal gemeentebesturen uit de Brusselse agglomeratie voelen zich het slachtoffer van de immigratie van de laatste twintig jaar, zoals die door de nationale overheden veroorzaakt en aangemoedigd werd.

Deze "nieuwe immigranten" zouden onvoldoende geïntegreerd zijn en voor een groot deel aan de basis liggen van de verhoogde criminaliteit in de Brusselse agglomeratie. Zij zouden slechts over een bescheiden inkomen beschikken en in belangrijke mate verantwoordelijk zijn voor de financiële moeilijkheden van deze gemeenten. Zij zouden immers veel meer kosten aan sociale voorzieningen (onderwijs, OCMW, ziekenhuizen,...) dan zij de gemeenten aan belastingen opbrengen.

De nationale overheden zijn nooit opgetreden om de concentratie van vreemdelingen in deze gemeenten te beperken. De mogelijkheid hiertoe is trouwens verdwenen met het in voege treden van de verblijfswet van 15/12/80 (1). De wet van 28 maart 1952 op de vreemdelingenpolitie bepaalde in haar artikel 2D dat de Minister van Justitie aan vreemdelingen kon verbieden in bepaalde gemeenten te verblijven of er zich te vestigen, indien hij oordeelde dat de aangroei van de vreemde bevolking in die gemeenten te groot werd. Van deze mogelijkheid werd echter zelden of nooit gebruik gemaakt.

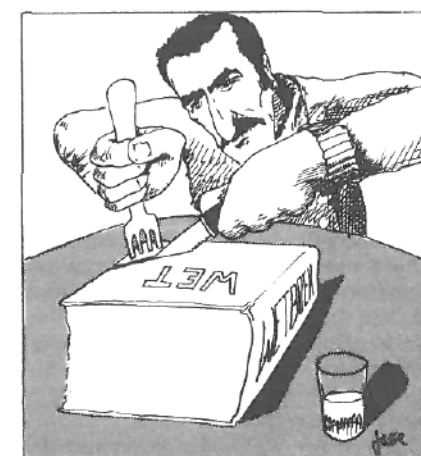
Diskriminerende maatregelen

Een aantal gemeentebesturen hebben dan ook besloten het recht in eigen hand te nemen en hun bevoegdheden betreffende het houden van bevolkings- en vreemdelingenregister (2), volksgezondheid en huisvesting (3) en het verblijf van vreemdelingen (1) (4) aan te wenden om het aantal vreemdelingen in hun gemeente in de mate van het mogelijke te beperken.

In december 1980 besloot het college van Burgemeester en Schepenen van Sint-Joost-Ten-Node bij de inschrijving van vreemdelingen in huizen, waar reeds een tiental inschrijvingen zijn, na te gaan of het huis niet in aanmerking komt voor een besluit van ongezondverklaring door de burgemeester. Indien de huisvesting niet in overeenstemming is met de criteria van de omzendbrief van 24/01/1966 van Minister van het gezin De Riemaeker, zou na inschrijving een dergelijk besluit getroffen worden en zou-

den de betrokkenen drie maanden de tijd krijgen om te verhuizen.

Vanaf begin april 1981 ging men een stap verder. Vreemdelingen zouden nog slechts ingeschreven worden indien zij over een woning beschikken, die overeenstemt met de hogervermelde omzendbrief.

Deze omzendbrief had niet de bedoeling mensen te verplichten hun huis te verlaten indien het niet aan vrij strenge voorwaarden beantwoordde. Ze bepaalde slechts aan welke voorwaarden de nieuwe huisvesting van mensen moet beantwoorden opdat zij zouden kunnen beroep doen op verhuishuurtoelagen, nadat zij de ongezonde woning verlaten hebben. Vooraleer men financiële steun verleent, moeten er inderdaad garanties zijn dat de nieuwe huisvesting gezond is.

Het is toch wel bijzonder ironisch dat de weigering tot inschrijving met zich meebrengt dat de betrokkenen geen beroep kunnen doen op deze toelagen. Men moet immers gedomicilieerd geweest zijn in de ongezonde woning, die men verlaten heeft. Daar de gemeente en de inschrijving in het bevolkingsregister het belangrijkste contactpunt is tussen de vreemdeling en de nationale overheid brengt deze situatie heel wat moeilijkheden met zich mee. De migranten bekomen geen verblijfstitel, geen documenten in verband met kinderbij-

slag, werkloosheid of vrijstelling voor bijkomend collegegeld voor hun schoolgaande kinderen,... De maatregelen zijn tevens discriminatoir. Men gaat de huisvesting van Belgen, die zich willen laten inschrijven, niet na.

Verkiezingen in zicht

Bij het naderen van de verkiezingen (de parlementsverkiezingen van 8 november en de gemeenteraadsverkiezingen van 1982) vonden deze maatregelen navolging. Burgemeester Nols gebruikt de gegevens van de volkstelling, die confidentieel zijn en slechts gebruikt mogen worden voor statistische verwerking door het Nationaal Instituut voor de Statistiek. Hij verklaart tijdens een persconferentie op 20 oktober 1981 dat uit de telling gebleken is dat een 450-tal huizen met ongeveer 2.500 wooneenheden een abnormaal aantal vreemdelingen huisvesten. Deze wooneenheden zouden nader onderzocht worden en eventueel onderworpen aan een besluit van ongezondverklaring wegens overbevolking.

De gemeenten Anderlecht (burgemeester H. Simonet) en Sint-Gillis (burgemeester Barca) beslissen eveneens eind oktober de inschrijving van vreemdelingen te weigeren indien hun huisvesting niet beantwoordt aan de hoger vermelde criteria. Deze maatregelen zijn illegaal daar de reglementering (1) (4) (5) duidelijk bepaalt om welke redenen men een inschrijving mag weigeren. De ongezonde huisvesting mag alleen aanleiding geven tot een besluit van ongezondverklaring met een bevel om de woning binnen een bepaalde termijn te verlaten. Een "preventief" weigeren van inschrijving is echter wettelijk niet toegelaten.

De harde lijn

Het gemeentebestuur van Schaarbeek gaat echter nog een stap verder in de illegaliteit. Op 1 december 1981 besliste zij unaniem geen vreemdelingen meer in te schrijven in het vreemdelingenregister van de gemeente omdat er

volgens hen :

- een toename is van de criminaliteit, voornamelijk in zones met een grote vreemdelingenconcentratie.
- de concentratie van mensen van verschillende ethnische oorsprong aanleiding geeft tot xenofobe reacties, die vermeden dienen te worden.
- het zich vestigen van vreemdelingen, meestal zonder werk, op het grondgebied van de gemeente een gevaar betekent voor de openbare rust.

(uittreksel uit de beraadslaging van het college van burgemeester en schepenen van Schaarbeek van 1 september 1981).

Deze beslissing is volkomen illegaal. In principe hebben vreemdelingen het recht zich te vestigen in de gemeente van hun keuze. Alleen de Minister van Justitie kan in individuele gevallen, op basis van het persoonlijk gedrag van de betrokkene, een vreemdeling verplichten zich elders te vestigen.

De burgemeesters Barca en Simonet wezen er eveneens op dat zij de nieuwe verblijfswet en haar uitvoeringsbesluit strikt zouden toepassen en de inschrijving van vreemdelingen weigeren, die niet volkomen in orde zijn. Burgemeester Barca stelde bovendien voor een onderzoek in te stellen naar de situatie van elke vreemdeling, die om zijn inschrijving verzoekt. De gemeentelijke politie zou onder andere aan de betrokken vreemdeling vragen om welke reden zijn echtgenote en/of zijn kinderen hem niet vergezellen, welk zijn beroep in België en in het buitenland is, welke zijn bestaansmiddelen zijn, of hij over alle nodige vergunningen beschikt om zijn arbeid als werknemer of zelfstandige te mogen vervullen, ... Men kan zich afvragen of dit geen inbreuk is op het privéleven van de betrokkenen.

Hij kondigde verder aan dat men de gezinssituatie en bestaansmiddelen zou nagaan bij de aanvraag tot verlenging van verblijfs- en vestigingsvergunningen. De verblijfsreglementering bepaalt echter dat de mensen, die hier voor onbepaalde tijd verblijven, ambtshalve een verlenging of vernieuwing toegewezen krijgen door het gemeentebestuur van de verblijfplaats (6).

Al deze maatregelen worden juridisch geargumenteerd en de gemeentebesturen beweren dat ze binnen hun bevoegdheden vallen. Niets is echter minder waar. Het zijn typische gevallen van machtsafwendings. Men gebruikt ze om de immigratie van vreemdelingen moeilijk of onmogelijk te maken en om er electoraal voordeel uit te halen.

Op 12 oktober 1981 werd ter gelegenheid van de Konferentie van Brusselse

burgemeesters door de heer Barca een werkdokument neergelegd betreffende : "Te nemen maatregelen betreffende de inschrijving van vreemdelingen". Deze tekst zou echter slechts behandeld worden op de bijeenkomst van 16 november. Er bestond een overeenkomst, die ertoe moest leiden dat er geen gebruik zou gemaakt worden van de migratieproblematiek ter gelegenheid van de parlementsverkiezingen. Deze werd echter door de heer Simonet overtreden op de perskonferentie van de federatie voor de Brusselse agglomeratie van de P.S. (28 oktober). Hij sprak hier over de maatregelen, die hij op de volgende zitting van het college van Burgemeester en Schepenen in Anderlecht zou voorstellen. Dit gebeurde dan ook op 30 oktober. De dag tevoren was dit eveneens gebeurd in Sint-Gillis.

De reactie

Herhaaldelijk werd tegen deze misbruiken gereageerd zowel bij de betrokken gemeentebesturen als bij de bevoegde overheden. In verband met Sint-Joost werd de gouverneur reeds half mei 1981 gekontakteerd om de beslissing op te schorten. De beraadslagingen werden door de gouverneur opgevraagd, maar de gemeente beweert dat het hier slechts over een dienstnota van de dienst bevolking gaat en dat er desbetreffende geen beraadslagingen waren van het college. Kan deze dienst dan ongestraft de hogervermelde beslissing van het college van Burgemeester en Schepenen van 10 december 1980, die bepaalde dat men zou inschrijven en achteraf even-

tueel een besluit van ongezonderverklaring zou treffen, overtreden ? De Minister van Binnenlandse Zaken wees er echter op dat de inschrijving niet afhankelijk mag gemaakt worden van het al dan niet beschikken over voldoende huisvesting en slechts mag geweigerd worden indien het geen werkelijke hoofdverblijfplaats betreft. Het Ministerie van Justitie, dat bevoegd is voor de inschrijvingen in het vreemdelingenregister, heeft de gemeente Schaarbeek in verscheidene gevallen bevolen de betrokken vreemdelingen in te schrijven. Deze gemeente weigerde echter hieraan gevolg te geven, omdat zij van mening was dat alleen het Ministerieel Comité voor Brusselse aangelegenheden haar, in het kader van haar algemene voogdijbevoegdheid, dit kon bevelen. Het is opvallend dat er slechts door de voogdijoverheden gereageerd wordt tegen de maatregelen van Schaarbeek. De gouverneur verschuilt zich achter het feit dat de beraadslagingen van Anderlecht en Sint-Gillis nog niet neergelegd zijn en achter de mededeling van Sint-Joost dat er geen beraadslagingen waren.

Op het niveau van het Ministerieel Comité voor Brusselse aangelegenheden vernietigt men voorlopig alleen de beslissing van het College van Schaarbeek. De heer S. Janssens, administrateur-adjuvant van de Dienst Vreemdelingenzaken, schrijft, in naam van de Minister, dat de gemeente Schaarbeek een aantal vreemdelingen dient in te schrijven omdat de motieven van de beslissing geen vreemdelingen in te schrijven algemeen zijn en bijvoorbeeld niet verwijzen naar

Voetnoten

- (1) Wet van 15/12/1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen. B.S. 31/12/1981.
- (2) Gemeentewet artikelen 90 en 93.
- (3) Decreet van 14/12/1789, art 50 en van 16/24 augustus 1790, titel XI, art 3.
- (4) K.B. van 8/10/1981 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen. B.S. 27/10/1981.
- (5) K.B. van 01/04/60 betreffende het houden van de bevolkingsregisters, gewijzigd door het K.B. van 18/03/1981.
- (6) Art 32 van het K.B. van 8/10/1981.
- (7) Wet van 13/12/1976 houdende goedkeuring van de bilaterale akkoorden betreffende de tewerkstelling in België van buitenlandse werknemers, B.S. 17/06/1977.
- (8) Verordening EEG nr 1612/68 van de Raad van 15/10/1968.

(vervolg p. 23)

Beroepszieken van vreemde nationaliteit

Einde 1978 betaalde het Fonds voor de Beroepsziekten aan 68.717 personen een vergoeding wegens beroepsziekte uit. Van die 68.717 woonden er 58.485 in België en 10.232 in het buitenland, waarvan 8.069 in Italië.

Onder de 58.485 personen - gerechtigden noemt het Fonds ze - in België die zo'n vergoeding ontvingen, noteren we 49.367 zieken en 8.118 'rechthebbenden'. De 'rechthebbenden' zijn de echtgen(o)ot(e), de kinderen of de andere personen die ten laste waren van de inmiddels overleden zieke.

Stoflong

De 49.367 zieken in België waren voor 63,1% van Belgische en voor 36,9% van vreemde nationaliteit. Het aandeel van de vreemdelingen in het aantal beroepszieken is ongeveer vier en half keer zo groot als hun aandeel in het aantal loon- en weddetrekkenden met werk. Vooral de 'stoflong' of 'pneumoconiose van de mijnwerker' is verantwoordelijk voor dit hoge aandeel. Van de 41.428 zieken met stoflong zijn er 41,76% of 17.304 van vreemde nationaliteit. Bij de andere zieken tellen we 6.927 Belgen en 1.012 vreemdelingen, wat neerkomt op 14% vreemdelingen. Dit is ruim het dubbele van hun aandeel in de economie zonder de mijnen. 'De vreemdelingen doen in de Belgische economie het ongezonde werk' blijkt dus zeker géén holle slogan te zijn.

Nationaliteiten

Niet alleen in het buitenland, maar ook in België vormen de Italianen de grote meerderheid van de vreemdelingen die door het Fonds voor de Beroepsziekten uitbetaald worden. Zo waren er van de 18.316 vreemde beroepszieken op 31 december 1978 11.829 Italianen. De tweede belangrijkste groep waren de Polen met 1.910, gevolgd door de Westduitsers met 752 en de UNO-vluchtelingen met 730 beroepszieken. Bij deze nationaliteiten zijn meer dan 90% van de zieken stoflonglijders.

Bij de aanvragen voor erkenning als beroepszieke door het Fonds in 1978, blijken de 'nieuwere' immigratienationaliteiten een grotere rol te spelen. Wel staan de Italianen met 3.450 nieuwe aanvragen nog erg uitgesproken 'aan de leiding', maar de Spanjaarden, de Marokkanen, de Grieken en de Turken komen - met elk om en na-

bij de tweehonderd aanvragen - op de tweede plaats. In de statistieken van de erkende beroepszieken is het belang van deze nationaliteiten veel kleiner. Of dit verschil het gevolg is van een groter aantal weigeringen of onontvankelijke aanvragen, of van het kleinere aantal aanvragen in het verleden, hebben we niet kunnen uitmaken.

Hoe zwaar de beroepsziekten een nationaliteit treffen, kan b.v. worden nagegaan aan de hand van de verhouding van het aantal beroepszieken tot de omvang van de beroepsbevolking. Voor een aantal nationaliteiten druk-

ken we deze verhouding af in tabel 1.

De langdurige werkzaamheid van de Italianen in de mijnen, verklaart het grote aantal beroepszieken. Dit geldt ook voor de Polen. Dat in 1977 26% van de werkende Turken en 7% van de werkende Marokkanen in de koolmijnen werk hadden, belooft voor de gezondheid van deze nationaliteitsgroepen in de toekomst weinig goeds. Dit blijkt trouwens reeds uit het eerder vastgestelde grote aantal aanvragen tot erkenning door het Fonds.

Frank Moulaert

Tabel 1
Verhouding van het aantal beroepszieken tot de omvang van de beroepsbevolking bij enkele nationaliteiten (benadering)

Nationaliteit	Erkende beroepszieken (1)	Beroepsbevolking (2)	Verhouding (1)/(2)
Italianen	11.829	106.387	11,12 %
Spanjaarden	599	27.333	2,19 %
Grieken	409	9.601	4,26 %
Turken	194	16.937	1,15 %
Marokkanen	220	22.173	0,99 %
Polen	1.910	3.952	48,33 %
Vreemdelingen gemiddeld	18.316	306.318	5,98 %
Belgen gemiddeld	31.051	3.510.974	0,88 %

Bronnen :

N.I.S., Sociaal-economisch Onderzoek april 1977
Fonds voor de Beroepsziekten, Jaarverslag 1978

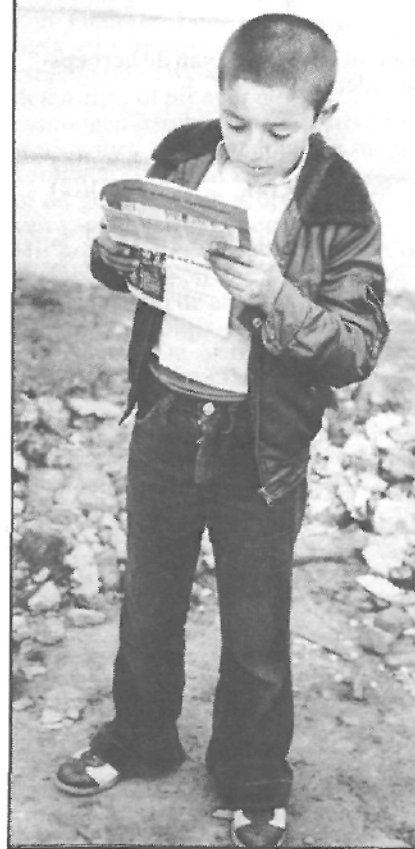
ik wil bareel

Naam:
Adres:
Functie:

° Neemt een abonnement tegen 250F/jaar. Overschrijving op rekening 001-0967311-06 van Bareel met vermelding "abonnement 1982".

° Bestelt ... promotie nummers (Bareel nr. 14) tegen 30 fr per exemplaar. Overschrijving op rekening van Bareel met vermelding "promotie nummer(s)".

Opsturen naar:
Administratie Bareel
Gallaitstraat 78
1030 Brussel

Dokumentatie

Deze rubriek wordt verzorgd door de dokumentatiediensten van Bareel en O.C.G.B. Materiaal ter aankondiging kunt u zenden aan Bareel, Christine Van der Heyden, Gallaitstraat 78, 1030 Brussel.

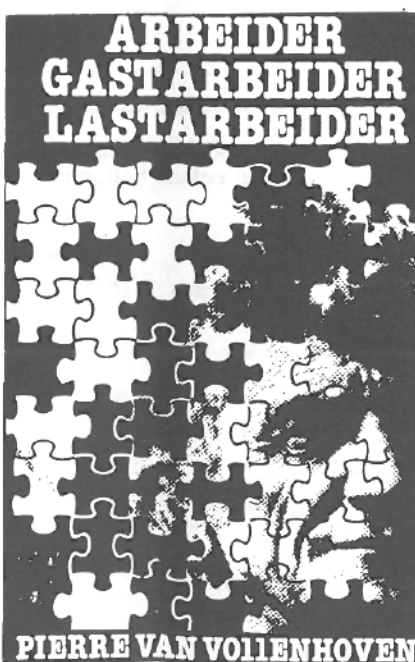
Boeken

Arbeider, gastarbeider, lastarbeider.

Pierre van Vollenhoven, uitg. Futile, Rotterdam 1981.

'In een lange kruistocht langs bedrijven, bouwwerken, kantines, wijkcentra etc. tekende Pierre van Vollenhoven de uitlatingen van de werkende mens op. Niet echter van de mens die creatief en verantwoordelijk werk heeft en de toekomst nog wel ziet zitten. Nee, hij heeft de verzuchtingen opgetekend van de arbeider in de ploegendienst, de kantinejuffrouw, de schoonmakers-zwartwerkers, de gastarbeiders in hun geïsoleerde werksituatie, de werkloze en de afgekeurde.

Dit boek is een aanklacht en een ogen-opener en zou overal gelezen moeten worden waar men aan besluitvorming of belangenbehartiging doet voor de arbeider. (achterflap)
Warm aanbevolen!

Vreemd in Vlaanderen. Brochure samengesteld door Frank Bundervoet, in samenwerking met Gaëtan de Moffarts, uitgegeven door de Koning Boudewijnsstichting, Leuven 1981, 62 blz.

In 'Vreemd in Vlaanderen' poogt de Koning Boudewijnsstichting een aanzet te geven tot een lokaal beleid, dat ook de vreemdeling de weg doet vinden naar de OCMW's. Frank Bundervoet geeft een overzicht van de werking van de Koning Boudewijnsstichting op dit vlak (in het kader van hun programma Welzijnszorg). Bij deze ervaringen tekent hij een aantal krachtlijnen uit voor de toekomst. Daarbij ontleedt hij de "eerste" en de "tweede generatie", de socio-kulturele ontworteling, een vreemde kultuur in het gastland vanuit psycho-sociale hoek.

In een eerste deel krijgt het OCMW twee grote functies toebedeeld in zijn werking met vreemdelingen: zorgen voor een degelijke huisvesting en het beperken van communicatiestoornissen. (basisnaden)
In hoofdstuk twee wordt de manier van werken van de OCMW's besproken. Volgende principes worden voorop gesteld:

- samenwerken met verenigingen van vreemdelingen — zich ook richten naar de prioriteiten, gesteld door migranten-organisaties
 - een directe probleemaanpak van situaties binnen de wijk
 - professionele hulpverleners van andere nationaliteiten inschakelen (tweede generatie).
- Een derde deel besteedt aandacht aan de problemen, waarmee de tweede generatie geconfronteerd wordt. Daar rond werd een informatiecampagne opgezet met behulp van de videofilms "t Zijn ook mensen" en "Belg, ja of nee?"

Als besluit wordt de noodzaak van een lokaal beleid onderstreept. Door het falen van nationale en regionale overheden, die enkel beteugeland werken en weinig positieve realisaties op hun actief hebben (vb. stemrecht of bi-kultureel onderwijs), krijgt het OCMW een belangrijke rol toebedeeld in het migrantenbeleid. Zonder daarom de zelfredzaamheid van individuen of een gemeenschap te negeren.

Tenslotte volgt een klare uiteenzetting van Gaëtan de Moffarts over de Belgische wetgeving inzake verblijf, vestiging en tewerkstelling van vreemdelingen. Enkel de meest voorkomende situaties worden belicht. Een boeiend en vlot leesbaar geheel, dat een breed publiek zou moeten kunnen bereiken.

BELANGRIJK-BELANGRIJK-BELANGRIJK-BELANGRIJK

Voor de leden die hun abonnement voor 1982 nog niet betaalden, of die nog geen motivatie voor een gratis abonnement opgestuurd hebben, is deze oproep de **LAATSTE KANS** om dat vooralsnog te doen. Indien zij voor het einde van januari niet reageren op dit bericht, worden zij definitief van de ledenlijst geschrapt.
Deze oproep geldt uiteraard niet voor de lezers die intussen reeds betaalden of een motivatie opstuurden.

Meer dan een schaduw. Vrouwen in Latijns-Amerika, Bosmans, M. e.a., Sago, Antwerpen, 1981, 101 blz.
Voorwoord: Ruth Navarro

Vanuit feministische hoek verscheen "Meer dan een schaduw", een werkdokument, opgesteld door Sago-vrouwenwerking en een boek met een duidelijk doel voor ogen: de problematiek van de Latijns-Amerikaanse vrouwen introduceren in de vrouwenbeweging en verbinden met de vrouwenstrijd hier. De auteurs schrijven in hun inleiding: 'Anderzijds ontdekten we telkens weer dat hun problemen wel scherper liggen, maar in wezen identiek zijn aan de onze' en 'Verder heeft de gewone volkswrouw van Latijns-Amerika meer gemeen met de arbeidersvrouw hier dan met de vrouwen uit hun hoge burgerij.' Er wordt een radikaal standpunt ingenomen.

Aan de hand van getuigenissen, feitemateriaal, gedichten wordt de situatie van de Latijns-Amerikaanse vrouw geschilderd. Zoals de werksituatie van vrouwen uit alle lagen van de bevolking beschreven wordt, beklemtonen de auteurs niet alleen de economische uitbuiting, maar ook de ondergeschikte positie ten opzichte van de man, de dubbele dagtaak, de vrouw als arbeidsreserve. Op relationeel vlak komt het "machismo" aan bod (rollenpatroon, verwachtingen), op gezinsvlak abortus en geboortebepaling. De vrouw in de politiek of in de strijd, waarin het machismo ook doorspeelt, staat bloot aan vele vormen van repressie.

Daarom is het belangrijk dat ze zich bewust wordt van haar situatie en zich organiseert, hetzij binnen de bestaande politieke structuren, hetzij autonoom, om zo tegen onderdrukking en uitbuiting te vechten en ook specifieke vrouwenrechten aan bod te laten komen. Dat dit niet zo gemakkelijk is, ligt voor de hand, enkel al door de enorme sociale tegenstellingen, die er tussen de vrouwen bestaan. Toch zijn er voorbeelden uit de recente geschiedenis van Latijns-Amerika, die hoop geven. Daarvan worden er een aantal aangehaald in het laatste deel van het boek.

Een boek, ontstaan uit de contacten met Latijnsamerikaanse, zonder veel getoeietiseer, een dokument dat door een beeld te schetsen van leven, strijd en organisatie van vrouwen zich ook naar de toekomst richt. Een stuk strijd-literatuur.

DRRRRIING

Op 11 oktober, bij gelegenheid van de nationale informatiebeurs van het project 'De Wakkere Burger', verscheen het 0-nummer van 'De Wekker'. De Wekker is een nagelnieuw drieweekelijks tijdschrift, dat zich wil bezighouden met de democratisering van het gemeentelijk beleid, zowel naar besluitvormingsprocedures als naar de beleidsinhoud toe, en dat tevens verslag wil uitbrengen over de concrete realiteit en ontwikkelingen in de Vlaamse gemeenten op dit vlak. De doelstellingen van De Wekker lopen dan ook parallel met die van het project 'De Wakkere Burger', waarvoor het dan ook als 'huisblad' fungeert.

Omwille van de contactfunctie is er geopteerd voor een heel regelmatig verschijningsritme, eerder dan voor een prestigieuze of volumineuze uitgave. De Wekker verschijnt vanaf 11 oktober '81 drieweekelijks op kringlooppapier, op slechts 8 (dan wel goed gevulde) bladzijden. Het nulnummer is gratis te verkrijgen op het redactieadres: Liedtsstr. 27-29 1030 Brussel tel. 02/241.88.33. Abonnement gebeurt per 10 opeenvolgende nummers en kost de bescheiden som van 100 fr.

Bareel Binnenskamers

Het redaktiesekretariaat werd beroofd van haar medewerkster **Veerle Hobin**, die nochtans als los medewerkster aan Bareel verbonden blijft. Zij werd vervangen door **Pol Kongs**, die naar wij hopen met evenveel enthousiasme haar taak zal voortzetten.

(vervolg van p. 20)

de huisvestingssituatie van de betrokkenen. De weigering van inschrijving omwille van slechte huisvesting is echter ook illegaal. Ook al is deze eis gesteld in verband met de gezinshereniging in de bilaterale tewerkstellingsakkoorden (7) en in de verordening van de EEG betreffende het vrij verkeer van werknemers binnen de EEG (8), het recht op gezinshereniging werd in de wet van 15/12/1980 (1) geregeld. De voorwaarde "normale huisvesting" werd er niet in behouden. Om die reden mag de gezinshereniging en inschrijving in het vreemdelingenregister dus niet geweigerd worden.

De controle op de huisvesting is een subtiel manier om het aantal vreemdelingen in de gemeente te verminderen. Niet alleen is deze maatregel in vele gevallen illegaal, maar zij lost ook niets op. In de meeste gevallen zullen de betrokkenen noodgedwongen verhuizen naar een andere ongezonde woning, tenzij men voor een passende herhuisvesting, verhuis en huurtoelagen zorgt. Ongetwijfeld dient de huisvestingsproblematiek van vreemdelingen op agglomeratieniveau aangepakt te worden. De huidige beslissingen om vreemdelingen omwille van slechte huisvesting niet in te schrijven dient verder bestreden en door de voogdijoverheden vernietigd te worden.

Gaëtan de Moffarts

Het team van 'De Wakkere Burger' gaf, ter ondersteuning van de lokale groepen, die rond de gemeenteraadsverkiezingen werken, een werkmappje uit. Eén van de nota's handelt over migranten. Ze is afzonderlijk verkrijgbaar (30 fr.). Het globale pakket, met o.m. gemeentelijk informatiebeleid, inspraak en participatie, OCMW, verkeer, onderwijs, jeugdwelzijn, ... kost je 720 fr. Te bekomen op bovenstaand adres.

eknopt beknopt beknopt beknopt beknopt

Racisme

Achter de dikke muren van de gevangenis van Sint-Gillis kon lange tijd een beleid gevoerd worden, dat op zijn minst diskriminatoir genoemd mag worden. Zondag 20 september 11. werd op Radio Air Libre een brief voorgelezen, die een Afrikaanse gevangene uit de gevangenis had weten te smokkelen. Hij schrijft: "Tout ce qu'on peut faire c'est s'asseoir par terre et discuter. On sort d'un cachot pour entrer dans un autre (over de kooien, waarin gelucht wordt), sans avoir été punis, car notre seule punition c'est d'être Africains, à cause d'un directeur raciste." Toen psychiater Foulon, die twee jaar in de gevangenis van Sint-Gillis werkt en zijn bureau heeft in de beruchte vleugel "C", de Belgische Liga voor de Rechten van de Mens op de hoogte bracht van de wantoestanden, was het hek van de dam. De Liga stelde een onderzoek in en plots bleek dat vreemdelingen bijna altijd in de C-vleugel terecht kwamen, die, alhoewel er in de Belgische gevangenis geen disciplinaire afdelingen bestaan, alle allures van een strafverblijf vertoont. Opmerkelijk is de isolering, waaraan de gedetineerden blootstaan. Zo zijn er enkel luttelingen in een soort van smalle kooien met traliwerk boven de hoofden van de gevangenen en plaats voor hooguit drie man. De overige 22 uren per dag zitten de gevangenen alleen in de cel. Daarnaast is de bewaking er strenger dan elders en is er minder communicatie tussen cipiers en gevangenen. Er zijn zelfs enkele gevallen van slagen en verwondingen gemeld.

Blok C werd grotendeels bevolkt door vreemdelingen, die nog niet veroordeeld waren, maar op een mogelijke uitwijzing wachtten. Als reden voor deze diskriminatie werd er door het Bestuur van de Belgische strafinrichtingen opgegeven dat de Brusselse gevangenis kampen met plaatsgebrek en dat deze gevangenen 'toch niet lang blijven'. De problemen waren dus bij het Bestuur wel bekend, maar er werd voor de rest niet veel aandacht aan besteed. Na het bekend maken van de feiten echter werd plots de verhouding Belgen-vreemdelingen in de C-blok genormaliseerd (Belgen kwamen er tevoren enkel als strafmaatregel terecht) en verhuisden degenen, die voor uitwijzing in aanmerking kwamen, naar de hulpgevangenis van Leuven.

De feiten wijzen erop dat de handelswijze van de directie van de inrichting kan ingegeven zijn door plaatsgebrek, maar dat tevens de zwaksten daarvan de dupe zijn geworden. Vooral

vreemdelingen zonder bestaansmiddelen, die een uitwijzing verwachtten, hebben het er bijzonder kwaad gehad. Deze mensen hebben minder mogelijkheden om zich te verdedigen. Vaak kennen ze de taal slecht, kennen hun rechten niet of krijgen geen bezoek, zodat ze niet in contact met de buitenwereld komen.

Psychiater Foulon lijkt van de hele zaak het slachtoffer te zullen worden. Zijn prijzenswaardig initiatief zou hem wel eens zuur kunnen opbreken. Hij werd bij beslissing van de directie op non-actief gesteld, mede onder druk van een aantal cipiers, die zijn "loslippigheid" niet namen. Ook bij het Bestuur van de Belgische strafinrichtingen kon de psychiater zich gaan verantwoorden. Er wordt vermoed dat de man overgeplaatst zal worden. Wie in dit landje de vuile was durft buitenhangen, is vaak slechter af dan degene, die aangeklaagd wordt en de wet overtreden heeft. De zaak moet natuurlijk nog verder onderzocht worden, maar lijkt, afgaande op wat hierover in de pers verscheen, ernstig genoeg om de recente wet tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden eens te testen.

Stemrecht '82

Aan de vooravond van de gemeenteraadsverkiezingen van 1976 ontstond Objectif '82 als beweging die, zoals gekend, verschillende Belgische en migrantenorganisaties regroept rond een drietal eisen: juridische zekerheid voor de migranten, een wet tegen het racisme en de xenofobie en tenslotte stemrecht en kiesbaarheid voor de migranten op gemeentelijk vlak.

De precieze situatie, die de initiatiefnemers van deze beweging bezielde, was nl. de demagogische wijze waarop het thema van de immigratie door verschillende politici werd gehanteerd, i.c. door de Burgemeesters van de Brusselse Agglomeratie.

Het was duidelijk dat tot zolang de migranten geen politiek gewicht verkregen, ze tot zondebokken zouden worden uitgeroepen om de aandacht af te leiden van de ware problemen (Bv. de desastreuze financiële situatie van de Brusselse Gemeenten), en vooral om de onmacht van deze politici t.o.v.

de economische crisis te verdoezelen. Dat deze analyse goed gefundeerd was, werd, ongelukkig genoeg, sprekend bevestigd, reeds vóór de komende gemeenteraadsverkiezingen, nu tijdens de vervroegde wetgevende verkiezingen. In de weken die deze verkiezingen vooraf gingen, hebben we een verbazingwekkend anti-migrantenconcert bijgewoond, waar bijna alle politieke families zich in hebben gemengd. Dit thema blijft inderdaad niet beperkt tot de 'kleine partijen': Forces Nouvelles, de P.N.B., de Ecolos (met s), de Union Nationale des Francophones van Roger Werrión, de U.D.R.T.-R.A.D., het Vlaams Blok. Ook de 'grotten' zijn niet achterop gebleven, ondanks een zgn. "moratorium" waar veel over werd gesproken. De P.S.C.-senator D. Noël De Burlin (nu ex-senator) die er prat op ging de enige franstalige senator te zijn geweest die tegen de wet op het racisme stemde, publiceerde immers een verkiezingsbrochure, die onder het mom van zgn. objectieve informatie, een regelrechte aanval is tegen de migranten, met behulp van ondoordachte cijfers, met leugenachtige interpretaties en insinuerende veronderstellingen.

Na de burgemeester van St-Joost, de Heer Cudell, die reeds verscheidene maanden weigert migranten in te schrijven, zich beroepend op een oud-ministeriële rondschrift dat de voorwaarden voor de toekenning van huur- en verhuistoelagen uitstippelt, volgden, in volle verkiezingsstrijd, ook twee andere socialistische burgemeesters: M. Barca in St-Gillis en, openlijker, de Heer Simonet en het Schepenkollege van Anderlecht. Ook zij kondigden verscherpte controlemaatregelen voor de migranten af.

En natuurlijk niet te vergeten, de burgemeester van Schaarbeek, de heer Nols, die reeds lang bekend is voor zijn vijandelijkheid t.o.v. een derde van zijn ingezetenen die geen stemrecht hebben. Hij weigerde, tegen de wet in, meer dan honderd personen in te schrijven die zich in een volkomen regelmatige situatie bevinden en tevens kondigde hij uitdrijvingen aan in naam van de bevolking.

Op het eerste gezicht blijkt deze problematiek niet een directe invloed te hebben gehad op de verkiezingsuitslagen, maar, indien men nu reeds tijdens nationale verkiezingen een dergelijke racistische koorts meemaakt, wat mag men dan verwachten bij de voorbereiding van de gemeenteraadsverkiezingen indien de situatie van de migranten niet verandert en ze uitgesloten blijven van de politieke besluitvorming.